

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij
bisdom Antwerpen / november - december 2020

In de naam van Jezus, gebruik je voeten (2)

SMULLEN VAN
DE ARTISJOK

ROUWEN TIJDENS
CORONA

MET PAULUS
NAAR ROME

WAT LEREN WE UIT
DE LOCKDOWN?

Op de cover: Een cartoonist weet de essentie van paus Franciscus' zijn en boodschap raak te portretteren: de paus verkondigt de vreugde van het Evangelie en straalt ze uit. Lees meer bij het Griekse woord 'vreugde' in het dossier van dit nummer.

INHOUD

Woord van de bisschop	3
In de naam van Jezus, gebruik je voeten (2)	4
Steden in 'Handelingen': Rome	10
Klikken en lezen: wat leren we uit de lockdown? ...	12
Zonder afscheid	14
Mijn God, mijn God ... Wat heb ik veel verdriet!	16
Ambassadeur voor mensen in armoede	17
In de kijker: Pastorale eenheid Sint-Norbertus	18
Estafette: Fieke Heremans	19
De kiosk	20
Lerenslang: Ons bisdom gaat digitaal	22
Doorkijk: Een Antwerps avontuur	23
Jongerenkatern	24
Was jij erbij?	26
Het voorval	28

COLOFON

Relevant, het diocesane magazine van het bisdom Antwerpen, verschijnt tweemaandelijks.

Verantwoordelijk uitgever is Bruno Aerts,
Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen.

Hoofdredactie: Ilse Van Halst
Redactieraad: Bruno Aerts, Jan Caljon, Steven De Schampelaere,
Ella Deweerdt, David Godecharle, Ann Huber, Marc Philips,
Saskia van den Kieboom, Lea Verstricht, Bart Willemen

Redactie: *Relevant*, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen,
03 287 35 83, relevant@bisdomantwerpen.be,
www.relevant-bisdomantwerpen.be.

Abonnementen: Abonnementen *Relevant*, p/a Halewijnlaan 92,
2050 Antwerpen, 03 210 08 37,
abonnementen.relevant@kerknet.be.

Een jaarabonnement kost 20 euro. Jongeren betalen 10 euro.
Abonnees in het buitenland betalen 40 euro.
Een steunabonnement kost 50 euro.
Voor een los nummer betaal je 5 euro.
Abonneren kan op IBAN: BE45 7350 3165 1589, BIC: KREDBEBB
van vzw Bisdom Antwerpen – *Relevant* met duidelijke vermelding
van naam en adres voor wie het abonnement bestemd is.

© Nicky De Vocht

EEN LACH EN EEN TRAAAN

Vreugde op de cover, tranen op deze bladzijde. Terwijl ik mijn voorwoord schrijf, speelt zich hier een klein drama af. Huilend met luide uithalen komt mijn jongste dochter de trap afgerend en gooit ze de deur van de woonkamer open. Tussen hartverscheurende snikken door wijst ze naar haar tekening in wit pastelkrijt op een zwart vel papier – waar ze tijdens de lockdown aan werkte en, zoals ze meermaals trots aangaf, 'een van de mooiste die ze ooit maakte' – die grotendeels uitgeveegd is en hikt ze boos: "Wie heeft daar iets opgelegd? Hoe is dat nu mogelijk?" Goedbedoelde pogingen om haar te troosten lopen op niets uit ... Met een "dat valt toch niet meer te herstellen" loopt ze de kamer uit.

Klein en groot verdriet. Tijdens de lockdown kenden velen het, zeker wie een dierbare verloor en geen of slechts erg beperkt afscheid kon nemen. Dat laat sporen na. In dit nummer blijkt onze bisschop vol begrip en medeleven terug op deze beproeving.

Dat de lockdown en de coronacrisis er flink op inhakken bij menigeen, hoeft niet gezegd. Ook mensen in armoede worden zwaar getroffen. Tijdens de adventsperiode kun je aan den lijve ondervinden wat het betekent om in armoede te leven. Durf je het aan? Met de advent naderen we ook de aftrap van het tweede jaar van het project 'Handelingen'. *Relevant* staat stil bij de Griekse woorden die onze bisschop aanreikt. En blikt terug met cijfers en in grafieken naar het digitale aanbod van ons bisdom tijdens de lockdown.

Ondertussen is het bijna etenstijd. Dochterlief komt mee groenten kuisen. Een dikke knuffel. Veel wordt er niet gezegd. Niets eigenlijk. Hoeft ook niet. Haar tekening komt niet terug. Maar ze weet dat we meelevend en dat we er voor haar zijn. Aarzelend breekt een glimlach door.

Ilse Van Halst

PS: Bij dit nummer vind je een brief om je abonnement op *Relevant* 2021 te hernieuwen.

AANDACHT

Wegens de maatregelen om COVID-19 in te dijken, vinden sommige activiteiten die in dit nummer aangekondigd worden mogelijk niet, op een latere datum of in gewijzigde vorm plaats.

VERLANGEN NAAR EEN 'NIEUWE TIJD'

Wanneer in het dorp bijna alle bloemen verwelkt of bladeren gevallen zijn, komt één tuin opnieuw tot leven: het kerkhof. Een heel jaar ligt het kerkhof te wachten op deze laatste bloemenparade. Bloemen met vele kleuren en met vele namen, netjes bij een graf geplaatst. Al dan niet met een naamkaartje of een boodschap erbij. De laatste bloementuin van het jaar is bestemd voor onze overledenen en voor onze verbondenheid met hen. Immers, tussen leven en dood staat geen ijzeren gordijn. De grens tussen leven hier en leven daar is niet dik maar dun. Langs die dunne grens dragen we ons verdriet en koesteren we onze hoop. Op die grens zijn twee landen te zien: een land dat áchter ons ligt en een land dat vóór ons ligt. In november wens ik je een rustige wandeling op het kerkhof, verbonden met al wie ons voorgingen naar de overkant. Trouwens, ook langs hun kant van de grens staan bloemen in bloei. Een bloemenparade die kleurt naar de helderheid van Gods licht.

Het coronavirus houdt ons nog steeds in de greep. De voorbije weken piekten alle cijfers in het rood en waren bijkomende maatregelen nodig. Een gevoel van onzekerheid en onveiligheid hangt als een dikke nevel over onze samenleving. Een nieuw vaccin en een algemene vaccinatie zijn nog niet voor morgen. Het is hoogst belangrijk dat in de kerk allen zich houden aan de regels van ontsmetting, mondkapjes, afstand en veiligheid. Van vele liturgische vieringen of pastorale activiteiten weten we nu al dat ze ook komende winter en lente niet op de gewone manier zullen doorgaan. Dat geldt bijvoorbeeld voor de eerste communies en vormsels van volgend voorjaar. Daarover zullen we tijdig de nodige regels en afspraken meedelen. Grote dankbaarheid

© Lieve Gommers

► *Mgr. Bonny mocht als eerste een kijkje nemen in de inspiratiemap 'Brood voor je verdere reis'. De map wil pastorale eenheden helpen om gelovigen van ons bisdom impulsen aan te reiken (op maat geschreven per doelgroep) op hun weg in het pastoraal project 'Handelingen' dat nu zijn tweede jaar ingaat onder het motto 'In de naam van Jezus, gebruik je voeten'. Via de knop 'download inspiratiemap' op de tegel 'Handelingen' van de website van het bisdom Antwerpen, kun je de volledige inspiratiemap downloaden. Bezin, eer ge print: de map telt meer dan honderd bladzijden.*

blijven we ondertussen verschuldigd aan alle medische en verzorgende beroepskrachten die zieke en stervende mensen nabij blijven met alle mogelijkheden waarover ze beschikken.

Op zondag 29 november begint de advent: een tijd van hoopvolle verwachting richting Kerstmis. Sinds de uitbraak van de coronapandemie in maart laatstleden weten we beter wat het betekent om met z'n allen te verlangen naar een 'nieuwe tijd'. Wat zit al niet in dat ene begrip: 'een nieuwe tijd'? Dat er opnieuw vrijheid van beweging is. Dat we opnieuw samen mogen komen, zonder schrik of argwaan. Dat we opnieuw mogen zingen en musiceren. Dat we elkaar opnieuw mogen uitnodigen en omhelzen. Dat ongekende mensen opnieuw in onze bubbel mogen komen. Dat we samenwerken aan een vaccin voor alle wereldburgers van vandaag, ongeacht hun land of cultuur, zo'n 7,7 miljard in totaal. Zijn dat geen voorafbeeldingen van het rijk Gods waarover Jezus spreekt? Hoe zou een kerststal in coronatijd er kunnen uitzien? Het is een vraag om nu al mee te nemen.

Vanaf 1 december 2020 schakelt ons diocesaan project met *Handelingen van de Apostelen* een versnelling hoger. Het thema voor het tweede werkjaar is het woord dat Petrus richt tot de verlamde man aan de tempelpoort: 'In de naam van Jezus, gebruik je voeten' (Hnd 3, 6). Langs diverse wegen en op verschillende manieren zullen we dat woord tot ons laten komen. Van verlamming ga je niet dood, maar je wordt er niet sterker of gelukkiger van. Welk verschil kan de 'naam van Jezus' maken? Waar is dat ontstaan voor bedoeld? Voor het project 'Handelingen' is een inspiratiemap beschikbaar met als titel *Brood voor je verdere reis*. Je vindt er werkvormen die passen bij verschillende thema's uit *Handelingen*. Ik wil deze werkmap graag aanbevelen voor jullie parochie of geloofsgemeenschap. Je kunt er meteen mee aan de slag. We blijven meestappen met de apostelen langs hun weg, die ook onze weg is.

+ Johan Bonny

© Paul Bekers

► *De parochie Sint-Jan Berchmans van Borsbeek ziet onze bisschop echt wel 'zitten'. Na de vormselviering in de Sint-Jan Berchmanskerk in Borsbeek op 10 oktober, de rozenkransmaand, genoot mgr. Johan Bonny van een moment stilte op deze merkwaardige bank in de meditatie tuin rond het kerkgebouw. Op de achtergrond kijkt Maria toe. Ook zij ziet hem zitten ...*

IN DE NAAM VAN JEZUS, GEBRUIK JE VOETEN (2)

© Unsplash

DOEN WE IETS IN DE NAAM VAN JEZUS, IN DE OVERTUIGING DAT HIJ LEEFT EN MIDDEN ONDER ONS IS, DAN KUNNEN WE NIEUWE DINGEN DOEN.

SMULLEN VAN DE ARTISJOK

Wanneer je dit leest, is in ons bisdom plan B voor eerste communies en vormsels afgewerkt en kunnen we hopelijk overschakelen naar de 'normale' kerkelijke gang van zaken en opnieuw aanknopen met ons driejarige project 'Handelingen'. "Begin december willen we het tweede werkjaar aftrappen met als thema 'In de naam van Jezus, gebruik je voeten'", kondigt mgr. Johan Bonny aan. Het is hoog tijd om de artisjok, die we reeds serveerden in het septemnummer, aan te snijden en ervan te smullen.

Ilse Van Halst

Met het jaarthema hopen de bisschop en zijn beleidsploeg vanaf december een brede dynamiek op gang te brengen in de hoop dat we terug kunnen samenkomen en in het besef dat het coronavirus nog door zijn eerste winter moet. "Een ding is zeker," benadrukt mgr. Bonny, "we laten ons niet ontmoedigen. We blijven niet bij de pakken neerzitten, wachtend tot het tij keert. Nee, zoals de lamme uit *Handelingen*, staan we op om er

het beste van te maken, volledig in de lijn van ons thema 'In de naam van Jezus, gebruik je voeten'." Meteen mag duidelijk zijn dat het lezen in *Handelingen van de Apostelen* in deze tijd meer dan ooit betekenisvol is.

Stroomversnelling

"Het scheepje dat we te water hebben gelaten in rustigere tijden en dat in een goede flow meedreef met de stroom, is met het uitbreken

van de coronapandemie in een stroomversnelling terechtgekomen", stelt onze bisschop vast. "Het geeft aan dat het project 'Handelingen' een langetermijnproject is en dat zelfs de looptijd van drie jaar slechts een aanzet geeft voor tal van vragen waarmee Kerk en samenleving vandaag geconfronteerd worden en voor een beweging van vernieuwing die meer dan ooit nodig is. De moeilijkheden kunnen een trigger zijn om uitdagingen, waar we toch al voor

Liturgeren Leitourgein

Mgr. Johan Bonny:

De eerste christenen onderscheidden zich van meet af aan van andere godsdienstige strekkingen omdat ze geen eigen tempels hadden. Ze namen deel aan het gebed in Joodse tempels, maar kwamen ook onderling samen om te bidden en liturgie te vieren. Al snel ontwikkelden zich daarin bepaalde patronen. Eucharistie en doopsel bijvoorbeeld namen van bij het begin een belangrijke plaats in. In *Handelingen* lezen we dat ze dagelijks samenkwamen om te bidden. Hoe dat gebed verliep, weten we niet. In elk geval, van het prille begin was liturgie in de brede zin van het woord een wezenskenmerk van elke christelijke gemeenschap.

Liturgie is de bedding van het kerkelijke leven. We staan in de liturgische traditie van de Kerk. We hoeven liturgie niet opnieuw uit te vinden. Tegelijk rijst de vraag: hoe kunnen we vandaag liturgie vieren waarin de hedendaagse gelovige zich thuis voelt en waaruit hij kracht en inspiratie kan putten? We stellen vast dat onze Vlaamse Kerk anno 2020 bijzonder laag liturgisch is. Toch kan ze niet zonder liturgie. We moeten dus werk maken van de gelovige kwaliteit van onze liturgie. Hoe kunnen we een liturgie ontwikkelen vanwaar een missionaire kracht uitgaat? Een liturgie die spoort met de evangelisatie en die ruim mensen aanspreekt, niet enkel wie zich aan de binnenkant van de Kerk bevinden. Dat liturgie en evangelisatie elkaar versterken, blijkt uit de perikopen in *Handelingen ter zake* (Hnd. 13, 2): terwijl de christenen biddend samen zijn en liturgie vieren, besluiten ze Barnabas en Paulus – hun beste krachten – naar Cyprus te zenden. Net in het bidden komt de missionaire dynamiek naar boven.

© PE Sint-Salvator

Michel Brasseur, pastoor in de pastorale eenheid Sint-Salvator (Berlaar, Nijlen):

Wanneer ik op mijn leven terugkijk en me de warmste momenten voor de geest haal, stel ik vast dat het bijna altijd met liturgie te maken heeft. Met het gezin op Aswoensdag een kruisje gaan halen, samen thuis een adventskrans maken, de eucharistievieringen in de wei aan het begin van een nieuw scoutsjaar,

➤ *Al dansend verkondigen de zusters van de gemeenschap Zaden van het Woord de vreugde van het Evangelie. Lees meer op blz. 6.*

stonden, en nieuwe mogelijkheden, die we al in huis hadden, maar niet gebruikten, op een nieuwe manier met elkaar te verbinden, en zo projecten te ontwikkelen die een sprong in de toekomst maken.”

En dat geldt zowel op het vlak van onderwijs, economie, gezondheidszorg, politiek, Kerk enzovoort. Evangelisatie, geloofsvorming, gemeenschapsvorming en communicatie zijn enkele uitdagingen die de bisschop ontwaart in het kerkelijke landschap. “Na het vormsel en na de schoolloopbaan valt de

geloofsvorming bij heel wat mensen stil. Dat weten we al ruim twintig jaar. Hoe vangen we dat op? We kenden grote levendige gemeenschappen, kleine parochiegemeenschappen, federaties, en nu pastorale eenheden. Ook binnen de pastorale eenheid rijst de vraag: wie breng je samen en waarvoor? Op vlak van communicatie hadden we sterke instrumenten in de Kerk. Elke beweging en vereniging had een eigen blad. Het parochieblad viel bij zowat alle gezinnen in Vlaanderen in de bus. We weten al lang dat we daarmee vandaag amper jongeren of jonge gezinnen

de bedevaart met de parochie naar Beauraing ... Geen woord of zin van een pastoor is me bijgebleven, maar de sfeer of de ‘Geest’ die in de liturgie aanwezig is, maakte op mij als kind al een indruk.

“Zelfs een lockdown kan Jezus niet beletten zijn verlossingswerk voort te zetten.”

Ik was acht jaar toen ik tijdens de kruisweg op Goede Vrijdag gegrepen werd door het besef dat Jezus voor mij aan het kruis zijn leven heeft gegeven. Na elke statie klonk steeds weer hetzelfde refrein: ‘Mens wat kon ik meer voor u doen dat ik niet heb gedaan?’ Het zijn, naast de vele Bijbelverhalen, de enige woorden die me wél zijn bijgebleven. Die ervaring zou mijn verdere leven kleuren. Is

het daarom dat het besef dat in onze streken de eucharistie wel eens in het gedrang zou kunnen komen bij gebrek aan priesters, me de stap deed zetten om de priesteropleiding aan te vatten, hoewel het werk van een pastoor mij nooit had aangetrokken?

In de eucharistie vieren we de gedachtenis van onze verzoening. Door die verzoening mogen we weer leven zoals vóór de zondeval. Hoewel we nog leven in deze wereld, die met Paulus’ woorden ‘nog lijdt onder barensweeën’, toch zijn we omwille van Christus geroepen om nu reeds te leven zoals in het paradijs. Dat is de betekenis van het doopsel. We vieren dat we reeds gestorven zijn – door onderdompeling in het water – en als nieuwe mensen verzezen zijn in een nieuw lichaam. In de eucharistie geven we uiting aan dat nieuwe leven. We komen samen om Gods liefde in herinnering te brengen en Hem daarvoor te loven en te danken. Het is een voorafbeelding van het

bereiken. Hoe communiceren we met hen? Waar en hoe kunnen mensen die pas rond 21.30 uur een eerste moment rust hebben thuis in een kort tijdsbestek inspiratie en voedsel voor hun geloof vinden?”

Dynamisch

De bisschop besluit: “Zonder kant-en-klare oplossingen te willen aanreiken, wil het project ‘Handelingen’ die nieuwe vragen naar boven laten komen en een missionaire dynamiek wakker maken die tot een nieuwe aanpak kan leiden. Tegelijk wil het onderzoeken hoe we op een nieuwe manier mensen kunnen verbinden en inhoud en bezieling kunnen meegeven.”

Daartoe reikt onze bisschop, naast het thema, ook twaalf Griekse woorden aan en nodigt hij iedereen uit om met die woorden zijn eigen verhaal te schrijven. “Kan ik deze woorden een plek geven in mijn leven? In de samenleving? In de Kerk? In de weg die ik afleg? Hoe je dat verhaal schrijft, maakt niet uit, als die woorden er maar in voorkomen.” In het vorige nummer reikten we reeds vijf woorden aan, in dit nummer diepen we de resterende zeven woorden uit.

hemelse gebeuren, maar laat eveneens zien waar het ook nu reeds op aankomt. Kijken naar al wat mooi en goed is en daarin tekenen zien van ‘een Liefde’ die hoe dan ook onze uiteindelijke toekomst zal zijn.

Het was dan ook een hele schok toen op 14 maart werd besloten de liturgie, die in oorsprong ‘publiek werk’ betekent, te verbieden voor het publiek. Gelukkig konden we nog ‘vieren met de bisschop’ via het scherm, al was dat niet hetzelfde.

Tijdens de lockdown wandelde ik vaak. Onderweg voelde ik mij intens verbonden met de Schepper en terwijl ik zijn wondere daden overdacht, borrelde in mij het *Eer aan God in den hoge* op uit de ‘vormelingenmis’. Zo werden die wandelingen in mijn beleving een ‘liturgie zonder publiek’, want zelfs een lockdown kan Jezus niet beletten zijn verlossingswerk voort te zetten.

Opsterken *Epistyrizein*

Mgr. Johan Bonny:

Een enkele keer slechts komen de apostelen als eerste christenen aan op een bepaalde plek. Doorgaans waren anderen hen al voor en is er al een kleine christelijke gemeenschap. Of waren ze zelf al ter plaatse en keren ze een tweede of derde keer terug. Het *epistyrizein* of opsterken moeten we tegen die achtergrond begrijpen. De gemeenschap die je aantreft, heeft al iets met het Evangelie. De mensen hebben al een initiatie ontvangen en maken deel uit van een opstartende – of bij ons: een uitbollende – christelijke gemeenschap. Een gemeenschap die bemoediging en steun van binnenuit nodig heeft. En dan gaat het om meer dan een schouderklop. Het gaat om het ondersteunen van de basics van het geloof en het nog eens goed doorpraten over de inhoud. Denk aan Paulus die voor de tiigste keer uitlegt dat we door Jezus gered zijn. Het gaat om het zoeken naar nieuwe medewerkers en het herstructureren of bijsturen van de gemeenschap. Het gaat om het uitbouwen van die gemeenschap. Het is immers niet de bedoeling te teren op wat er is, maar dat op te nemen en verder uit te breiden. Kortom, het is een aanmoediging om verder te evangeliseren.

“We leven in een postchristelijke tijd”, hoor je wel eens zeggen. Met dergelijke opmerkingen moeten we voorzichtig zijn. Ja, er is veel weg, maar er is ook veel gebleven, dat ‘opsterking’ nodig heeft. In het kielzog van Paulus moeten we ook vandaag de basics van het geloof opnieuw ter sprake brengen en verkondigen dat God genade en liefde is. Ook vandaag impliceert dat opsterken het sleutelen aan onze gemeenschap zodat het geheel goed functioneert ... Bovendien mogen we ons niet beperken tot wat we hebben en wat we zijn. Opsterken betekent ook werk maken van onze missionaire zending, ook al zijn we met een klein groepje, zoals de eerste christenen in Efeze of Korinthe dat waren. Dat wil geenszins zeggen dat we van nul moeten beginnen, evenmin dat we tabula rasa moeten maken om iets totaal nieuws op te starten. Er is nog heel wat, maar we moeten het zoeken. Soms sluimert het, soms is het klein en broos, soms leeft het in kleine gemeenschappen ... Het komt erop aan te zoeken wat er is, net zoals Paulus wanneer hij ergens aankomt, daarmee aan de slag te gaan en dat te versterken.

Ronald Sledsens, deken in Antwerpen-Noord, -Zuid en -Centrum en verantwoordelijke gemeenschapsofbouw en coördinatie in de pastorale eenheid Heilige Damiaan:

Styrizo betekent bemoedigen, bevestigen of stabiliseren. Het Griekse voorzetsel *epi* kan onder meer betekenen ‘met gezag over’ zoals in *episkopos*, wat ‘met gezag toezien op’ wil zeggen. Daar werd ons woord ‘bisschop’ van afgeleid. *Epistyrizo* betekent dus: bemoedigen en dat doen met gezag. In de Neo-Vulgaat wordt het Latijnse woord *confirmare* gebruikt. ‘Bevestigen’, wil dat zeggen. Dat doet natuurlijk denken aan het vormsel, ‘la confirmation’, zeggen de Fransen. Vormsel heette vroeger ‘vroomsel’. Vroom is het Oudnederlands voor ‘sterk’.

De gemeenschap ‘sterk maken’. Dat is wat Lucas en Paulus voor ogen staat en wat elke pastor die *Handelingen* voeten wil geven, vandaag te doen staat. Ze hebben het er twaalf keer over. Dat Paulus dat deed met gezag blijkt niet alleen uit zijn woorden maar ook uit zijn daden. In Hnd 14, 19 heeft het haast een Tom & Jerry-achtig karakter. Hij wordt effen gesterigd, maar geen vuiltje aan de lucht, hij staat dadelijk terug op en gaat meteen weerom ‘bemoedigen’. De teneur is duidelijk: Vort

Vreugde *Chará*

Mgr. Johan Bonny:

“We zijn medewerkers aan uw vreugde”, schrijft Paulus. Ondanks de tegenslagen en het geweld waarmee de eerste christenen te maken krijgen, is het refrein van *Handelingen* ‘vreugde’. Ze beklagen zichzelf niet. Ze ervaren een vreugde die niet samenvalt met wat prettig is of niet afgemeten wordt aan het succes dat ze hebben. Ze zijn blij omdat de boodschap haar weg vindt, omdat ze ervaren dat de verrezen Heer onder hen is, dat er wonderen gebeuren in zijn naam ... Kortom, ze zijn tevreden met het kleine. Ze doen wat ze kunnen en dat maakt hen gelukkig. Niet voor niets heeft paus Franciscus het over *De vreugde van het Evangelie*.

Wat is geluk? Dat lijkt de kernvraag vandaag. We hebben zowat alles wat ons hartje begeert, en toch hangt er een zekere onvoldaanheid in onze samenleving. Wie van Latijns-Amerika of Afrika hierheen komt, denkt de gelukkigste mensen ter wereld te zullen aantreffen, maar stelt verbaasd vast dat we minder geluk uitstralen dan zij in hun thuisland kennen. Kennen we de bronnen van geluk niet meer? Bronnen die te maken hebben met bezieling, een groter project waarin we ons leven kunnen invoegen of het mogen meewerken aan Gods rijk? Geluk en zin liggen in elkaars verlengde, zonder samen te vallen. Het is moeilijk duurzaam geluk te vinden in iets dat geen zin heeft of dat het grotere geheel niet dient.

Zusters Rafaëla, Maria Inês en Magdalena van de gemeenschap Zaden van het Woord:

Onze naam zegt alles over onze spiritualiteit. ‘Zaden van het Woord’ verwijst naar de proloog van het Johannesevangelie: “In den beginne was het Woord en het Woord was bij God en het Woord was God.” Vanuit een intense beleving van het Evangelie willen de vreugde uitdragen naar anderen. Onze werking heeft een contemplatief en een missionair luik. Thuis, voor ons is dat een vleugel in de abdij van Tongerlo, leven we samen als een spiritueel gezin. Zowel priesters, zusters, broeders als leken-geëngageerden zijn welkom in onze gemeenschap. In onze thuiswerking, zowel in Tongerlo als in Tongeren, ontvangen we buitenstaanders die we begeleiden bij een retraite, bezinning of catechese en bieden we ons *Compendium* aan voor *lectio divina*. Daarnaast gaan we graag in op uitnodigingen van scholen, rusthuizen, parochies en andere om vanuit ons enthousiasme daar het woord van God door te geven.

© Sledstens

met die boodschap! Al ervaar je voortdurend tegenwerking, laat ze je niet stuiten. Dat is wat ik als pastor het allerliefst doe: mensen inhoudelijk duidelijk maken waar geloof over gaat en hen uit hun levensbeschouwelijke verlegenheid halen en terug trots maken op hun geloof. Want het manco eraan is ons grootste probleem. Die verlegenheid komt door de kleine en grote stenen die door de media, door intellectuele natrappers of gewoon door burens in onze richting worden geworpen. Mensen die geloof verwarren met klerikalisme en vergeten dat het ons alleen te doen is om onze relatie met God. Soms heb ik een gloeiende hekel aan mijn job omdat ze zo vaak over structuren gaat, terwijl het om inhoud moet draaien. Er is niks mooier dan mensen spiritualiteit geven. Daar worden ze stevig van. Ik laat geen moment onverlet. Of het nu om mijn homilie gaat voor vormeling of ouderling, een cursief, een lezing of gewoon een gesprek. Je merkt vanzelf snel of ze daardoor groeien. Ik maak me 'sterk' dat dit nog altijd lukt mits 'gezag'. Wat voor mij betekent: iets te zeggen hebben. Of nog beter: iemand te verkondigen hebben.

Vreugde is een rode draad in ons leven. Paulus schrijft aan de Tessalonicenzen: "Wees altijd verheugd. Bid zonder ophouden en wees dankbaar voor alles." De diepe vreugde die we als leden van onze gemeenschap uitdragen, is een vreugde die blijft bestaan, ook in tijden van beproevingen. Deze ware vreugde komt van Christus zelf. "Waar religieuzen zijn, is er vreugde", zei paus Franciscus. We dansen en zingen omdat we diepe vreugde ervaren, niet om vreugdevol te worden. Tijdens de Wereldjongerendagen in Rio bezochten we samen met Belgische jongeren een jongen in armoede. Een van onze jongeren vroeg hem waarom hij steeds lachte. Hij antwoordde: "Omdat God met mij is." Over deze vreugde gaat het. Niet over voorbijgaand lui plezier, maar over een innerlijke vreugde die je voortdurend ervaart, ondanks alle miserie. Net zoals Paulus de vreugde beschrijft, die hij ervaart terwijl hij in de gevangenis zit. Vandaag zijn we vol vreugde omdat we in onze gemeenschap in Tongerlo een nieuwe novice mogen verwelkomen.

De volkeren *Ta ethnè*

Mgr. Johan Bonny:

De letterlijke vertaling van de Griekse term *ta ethnè* is 'de volkeren'. Een verkeerde vertaling met 'de barbaren' of 'de heidenen' gaf het woord een negatieve connotatie. Het morele vooroordeel dat aan 'heidenen' kleefde, zit evenwel niet in de Griekse term, die een neutraal begrip is. *Ta ethnè* doelt op 'alle volkeren, naast het Joodse volk' of 'al wie niet behoren tot het Joodse volk'. Het gaat er daarbij niet zozeer om dat deze volkeren niet-Joods zijn, wel om de universaliteit van het begrip, dat verwijst naar de universaliteit van Gods' heilwerk.

Ten tijde van *Handelingen* vormen de joden in de meeste steden een kleine minderheid en de christenen

een nog kleinere minderheid, in een zee van volkeren, waarin ze hun boodschap ontwikkelen en uitdragen. Vandaag is het aantal geëngageerde gelovigen evenmin groot. Ook vandaag leven we als christenen te midden van volkeren, die we niet mogen wegzetten als 'heidenen'. Vandaag leven er in Antwerpen en omgeving minstens evenveel volkeren als in Paulus' tijd in Korinthe of Efeze. En als christenen worden we gezonden om te midden van al die volkeren, elk met hun cultuur, godsbeeld of rituelen om over 'de andere dimensie' te spreken, Jezus' Blijde Boodschap uit te stralen.

**Thomas Hendrikus, scheutist,
parochievicaris in Deurne:**

Ik groeide op in Flores, het enige katholieke eiland in Indonesië. Tijdens mijn priesteropleiding maakte ik kennis met een andere werkelijkheid van een grote culturele verscheidenheid. Voor mij en andere seminaristen was het een uitdagende periode om met elkaar en onze onderlinge verschillen te leren omgaan. Mijn intrede bij Scheut was geen toevallige keuze. De spiritualiteit van de congregatie en haar missionaire aanwezigheid in verschillende landen en continenten lagen in het verlengde van mijn droom om Gods boodschap aan alle volken te verkondigen en hen in Gods universele liefde bijeen te brengen. Gaandeweg besepte ik dat een missionaire roeping niet zo eenvoudig is als ik droomde.

In oktober 2015 werd ik naar België gezonden. Twee jaar later benoemde mgr. Johan Bonny me onder meer tot verantwoordelijke voor de interreligieuze dialoog, in het bijzonder voor de relatieopbouw tussen islamitische en kerkgemeenschappen. In die hoedanigheid wil ik de onderlinge dialoog bevorderen. Mijn achtergrond, als katholiek afkomstig uit een land met de grootste moslimbevolking ter wereld, komt hierbij van pas. Van kinds af kreeg ik verraagzaamheid met de paplepel ingegoten.

Toch is deze interreligieuze dialoog met 'de vreemde ander' (Levinas) niet evident in het geseculariseerde en gepolariseerde Vlaanderen van vandaag. Steeds meer mensen of groepen ijveren voor de publieke erkenning van hun cultureel-religieuze waarden, wat door velen als een bedreiging wordt ervaren.

***"De aanwezigheid
van een missionaire
Kerk is een uitdaging
om met de vreemde
andere om te gaan."***

De ontmoeting met de Samaritaanse vrouw illustreert hoe Jezus met die vreemde andere omgaat. Het verhaal beweegt van een gewoon gesprek naar een diepe erkenning van beide personen. Het leert dat de ontmoeting met die vreemde ander geen angst, veroordeling of wantrouwen hoeft in te boezemen, maar kan helpen om onze ware identiteit te ontdekken in respect voor elkaar. De aanwezigheid van een missionaire Kerk is vandaag een uitdaging en aanmoediging om met de vreemde andere om te gaan en aandacht te schenken aan wie uit de boot vallen. Daarom worden we geroepen tot Gods volk in nood, een volk dat geen kleur, geslacht of grenzen kent, omdat in Gods ogen elk schepsel gelijk en evenwaardig is.

© Frank Bahmüller

Ecclesia Ekklesia

Mgr. Johan Bonny:

Ecclesia is een bijzondere term. Het is zelfs in het Grieks een neologisme. De Romeinen kopieerden de Griekse term simpelweg in Latijnse letters. In Paulus' tijd werd een godsdienst etnisch gedefinieerd. Een godsdienst was gebonden aan een bepaald volk. Je bewees je trouw aan de keizer van Rome bijvoorbeeld door te offeren aan de Romeinse goden. De eerste christenen, van wie de meesten voordien joods waren, weigeren om zichzelf een nieuwe etnische naam te geven. Ze omschrijven zichzelf als 'diegenen die uitgeroepen zijn uit verschillende volkeren' of 'de samengeroepen' of nog 'de verzameling'. Hun afkomst speelt niet langer een rol. Sterker, mag zelfs niet van tel zijn. Ze groeperen

Geert Rynders, parochie-assistent in de pastorale eenheid Sint-Salvator:

Dankzij een gelukkig toeval bezocht ik onlangs de tentoonstelling *Bewogen* in Museum M in Leuven. Ze presenteert allerlei kostbare reliëfhouders en monstransen, zilveren accessoires voor een Mariabeeld, en zelfs een kamer met uitleg over de zeven sacramenten. Zijn we als Kerk verworden tot een museumstuk? In mijn gemeente worden geregeld historische evocaties gehouden. Op het kerkplein, met de kerk als achtergrond. Is de Kerk verworden tot een decorstuk? In uitvaarten speelt al eens het lied *Het dorp* van Wim Sonneveld: "En langs het tuinpad van mijn vader ... Ik was een kind, hoe kon ik weten dat dat voorgoed voorbij zou gaan." Is alles voorgoed voorbij? Dood?

Mogelijk ben ik geconditioneerd zoals die gekke hond (van Pavlov), maar als ik 'dood' hoor, denk ik altijd: 'Hij leeft!' Zie je niet die jonge twijg aan de dorre tak? Toen in 2017 de pater-pastoor met pensioen ging, zochten de plaatselijke vrijwilligers me op om de kar te trekken, om een brugfiguur te zijn tussen de verschillende geloofskernen. Zoveel nieuwe contacten: na de zondagsviering bij de uitgang van de kerk, op bedevaart met Samana naar Scherpenheuvel, op bezoek op bivakken van de jeugd, doopavonden, rouwgesprekken, de vijfde zondag vieren

zich niet langer als Grieken, Romeinen of Egyptenaren en zelfs niet als Joden onder elkaar. Er bestaat geen etnisch-onder-elkaar meer. Het verleden speelt niet langer een rol. Je schrijft samen aan een nieuw hoofdstuk, waarbij wat je samen opbouwt belangrijker is dan al wat je tevoren hebt meegemaakt. Waar ecclesia is, daar leeft de Kerk echt. Waar etnische identificaties of sociologische strata opnieuw bepalen wie met wie optrekt, daar komt ze in gevaar.

Deze vrij provocatieve weerklank in het begrip 'ecclesia' is vandaag teloorgegaan. Als Kerk wacht ons een toekomst als mensen samengeroepen vanuit verschillende volkeren christen zijn, zonder dat de rest ertoe doet. Wanneer in een viering gelovigen samenkomen van verschillende hoeken en kanten, van verschillende volken, achtergronden en sociale groepen, dan heb ik als voorganger een 'ecclesiaal' gevoel.

© Geert Rynders

met heel de pastorale eenheid ... Zoveel kansen om mensen nabij te zijn. En dan het hoogtepunt: het uitdelen van de communie. Waar ge bijna fysiek de Liefde voelt doorstromen. Geweldig. Oké, toen ik nog werkzaam was in de gevangenis, waren de pastoranten (parochianen) iets makkelijker te benaderen (ze konden toch niet weg). Toch zijn er mensen genoeg die aangesproken willen worden, die bij jou op verhaal willen komen. Samen vormen ze een levende gemeenschap waar je kunt getuigen van de Levende. Nog maar in één parochie actief zijn: ik kan het me niet meer voorstellen.

Toen Spanje nog niet rood kleurde, was ik er eens als reisbegeleider met vakantie. Begint het me daar te regenen. Gelukkig stond de deur van het plaatselijk kerkje open: ik was gered. Het was toegewijd aan Sint-Salvator, redder van de wereld. Enkele jaren later de naam van onze pastorale eenheid ... Dan weet je wat je te doen staat.

Getuigen Martyrein

Mgr. Johan Bonny:

Oorspronkelijk kleeft aan de term *martyrein* geen bloed of geweld. In het Grieks betekent het eenvoudigweg 'getuigen'. In de christelijke taal en ook al in de joodse voorgeschiedenis kreeg de term de connotatie 'martelaar' wanneer iemand voor zijn getuigenis betaalde met zijn leven. Het is merkwaardig hoe snel er in *Handelingen* een dode valt, een heuse martelaar, namelijk Stefanus. Op die manier wil Lucas onderstrepen hoe snel het geweld tegenover christenen terug naar boven komt, al bij de eerste gemeenschap christenen, kortelings na de kruisiging van Jezus. Op zowat elke bladzijde lees je dat er geen geloofwaardige getuigenis is, zonder dat je er een prijs voor betaalt. En die prijs kan small, medium of large zijn. In het geval van Stefanus was dat zelfs een XXL. Lucas hecht eraan op deze manier de continuïteit duidelijk te maken met wat Jezus reeds aankondigde: "Wie mijn kruis niet opneemt, is het niet waard mijn leerling te zijn." In de voetsporen van Jezus treden, getuigen van wat Hij zei en deed, dat kan niet zonder zijn kruis te dragen.

Dat er op elke getuigenis een prijs staat, zegt iets over de verhouding tussen het Evangelie en deze wereld. De christelijke boodschap ligt in de lijn van wat deze wereld verlangt en begrijpt, maar zal er tegelijkertijd op een aantal punten ook altijd haaks tegenover staan. Gods gedachten vallen niet zomaar samen met onze gedachten, en zijn aanpak niet zomaar met onze aanpak. Gelukkig maar! Dat geeft te denken over godsdienst en samenleving, geloof en aanvaard worden of niet. En dat zegt iets over de moed om christen te zijn vandaag: wat heb je daarvoor over? En wil en durf je tegen de stroom op te roeien?

Behnaz Khaghani (40), afkomstig uit Iran:

Tot 2010 woonde ik in Iran, een land waar vrijheid zoals jullie dat hier kennen niet bestaat. De overheid vertelt je hoe je je moet gedragen en wat je moet geloven: iedereen volgt de sjjiitische islam. Ik leidde er een comfortabel leven. Als grafisch ontwerper had ik een eigen onderneming

© Koenraad Gordon

opgestart. Ik had een goed inkomen en een fijne familie die me steunde. Maar ik was niet gelukkig. Ik zocht mijn heil in de spiritualiteit van New Age. Tevergeefs. Via een vriendin kwam ik in contact met het christendom en geraakte gefascineerd door de Bijbelteksten die we lazen. Stiekem, want toen streng verboden in Iran. Toch duurde het nog even vooraleer ik Jezus werkelijk als zoon van God ging zien. Echter, hoe meer ik bij de Kerk betrokken raakte, hoe groter mijn liefde voor Jezus werd. Ik kon het niet meer verstoppen, ook al was het gevaarlijk om christen te zijn in Iran.

Op een dag waren er protesten in de straten van Teheran, die bloedig neergeslagen werden. Al wie in de buurt was, werd opgepakt. Zo ook ik. Ik belandde in de gevangenis. De politie ontdekte de Bijbelteksten in mijn tas. Ik had schrik dat ze me zouden vermoorden. Na twee weken kwam ik toch vrij. Via een familielid kon ik vluchten uit Iran, tot groot verdriet van mijn ouders. Als generaal bij het leger wist mijn vader echter dat het voor mij veiliger was om te vluchten.

De reis was duur, gevaarlijk en zwaar. Dagen zonder eten, weinig drinken, lange tochten te voet, te veel mensen in een gammal bootje op zee. Toch had ik het ervoor over om Jezus te kunnen volgen. Ik wilde naar Londen, maar belandde in België. De asielpcedure was moeilijk. Ik had niets, moest van nul herbeginnen. Gelukkig ontmoette ik de juiste mensen. Zo kwam ik in contact met andere Iraanse christenen. In Antwerpen leer ik de club De Grijs Kat kennen. Ik ontmoette er mijn echtgenoot en vrienden voor het leven. Ik ben misschien niet zo vermogend als in Iran, maar de vrijheid die ik heb, is onbetaalbaar. Ik ben dolgelukkig!

Van de weg Tès odou

Johan Bonny:

De eerste christenen hebben geen naam voor zichzelf. De leerlingen hebben ook niet de bedoeling een nieuwe beweging op te starten, net zomin als Jezus een andere godsdienst dan het jodendom uit de grond wilde stampen. Aan wie hen om duiding vraagt, antwoorden ze: "We zijn leerlingen. We volgen Jezus. Hij toont ons een weg." Ze worden daarom al snel 'mensen van de weg' genoemd. Dat zegt iets over de inhoud – Jezus was zelf voortdurend onderweg met zijn leerlingen, ze hadden geen centrum, geen tempel, geen berg ... – en tegelijk over de spirituele consequenties. Over wat dat op weg gaan, elk vanuit zijn achtergrond en levenservaring, met hen doet. Hoe dat avontuur met Jezus ingrijpt in hun persoonlijke leven, wat het betekent om alles achter te laten, wat de belofte van de verrijzenis inhoudt, wat christelijke gemeenschap vormen met zich meebrengt ... Wij kunnen terugblikken op twintig eeuwen traditie, zij hadden

© Frank Bahnmüller

Christa Damen, voorzitter werkgroep Communicatie van het project 'Handelingen', en voorzitter Diocesane Bedevaarten Bisdom Antwerpen:

Uit mijn dagboek, 12 juli 2019.

Vroeg uit de veren vandaag, om zes uur de bus op, tegen achten in het station van Tourcoing. Het weerzien is hartelijk. Er wordt gegroet, omhelsd, reikhalzend uitgekeken naar vele bekenden. De roodwitte sjaaltjes kleuren het perron. Helpende handen worden uitgestoken om mensen tot aan de trein te brengen en te helpen instappen. Opnieuw zie ik rondom mij blij gezichten die het de moeite waard maken! We zijn bijna op weg. Lourdes, heilige grond, Maria verwacht ons.

Elk jaar gaan we (behalve in 2020). Elk jaar geven tientallen vrijwilligers het beste van zichzelf om de bedevaart in goede banen te leiden voor zieken en gezonden. Zelf ben ik sinds enkele jaren betrokken,

alles nog te ontdekken. Zoals Jezus geen kussen heeft om zijn hoofd neer te leggen, zo zijn mensen 'van de weg' nergens thuis. Hun weg is bovendien nooit af. De wereld zal altijd groter zijn dan de weg die ze al hebben afgelegd. Wat ze gedaan hebben en wat ze doen, is steeds voorlopig.

Een afgewerkte Kerk eens en voor altijd bestaat niet. Natuurlijk groeien er onderweg bepaalde tradities, maar christenen zijn en blijven mensen 'van de weg'. Ook vandaag zijn en blijven we een Kerk die pelgrimeert. In onze rugzak dragen we van alles mee en zijn we daarmee onderweg. Hoe verworven sommige zaken ook mogen lijken – of het nu gaat om kerkgebouwen of gemeenschappen, liturgie of theologie – het blijft steeds slechts een fase die vooruitwijst naar een volgende. Dat wil niet zeggen dat we alles in twijfel moeten trekken of op de helling moeten zetten. Mens en samenleving hebben enige stabiliteit nodig om te functioneren. Tegelijk is alles wat we hebben bereikt, slechts een voorontwerp van wat nog moet komen. Hoe mooi het ook is, toch wil Jezus nog verder. En toch heeft God nog andere wegen openliggen. Dat noemt de theologie 'het voorbehoud van de eindtijd'.

sterker nog, ik heb er mijn hart verloren. Mijn geloof heeft me in Lourdes gebracht. Dankzij het lezen van het boek *Handelingen* kwam ik op het spoor van mijn christen-zijn als 'mens van de weg'. Net als de apostelen voel ik me geïnspireerd door Jezus en ga ik in zijn voetspoor. En daar hoort Lourdes wezenlijk bij. Net op die heilige grond ervaar ik ten volle wat het betekent om er te mogen zijn voor mensen, om met hen gelovig op weg te zijn, daar waar Hij ons brengt. Nooit vergeet ik het jaar dat Julia meeging. Al in de trein had ik een kort gesprek met haar. Ze zou dat jaar vijftig jaar getrouwd geweest zijn als haar man niet was overleden. Op hun huwelijksverjaardag vergezelde ik haar in Lourdes naar de grot om een kaars te branden. We gingen samen de weg tot bij Maria. Zij luisterde naar wat er omging in ons hart. Het werd een deugddoende ervaring om nooit te vergeten.

Ook op andere momenten voel ik me met velen verbonden als mensen van de Weg. Of het in de pastorale eenheid is, of in de Diocesane Pastorale Raad of in het Interdiocesaan Pastoraal Beraad, telkens voelt het goed om met mensen samen te bouwen aan de Kerk van de toekomst. We horen en voelen, zeker nu in coronatijd, dat het niet altijd gemakkelijk is om het vuur van Pinksteren levend te houden. En toch ... het is de kracht van de Geest die me de energie geeft tot een engagement dat bijdraagt aan het geluk van zoveel mensen. Daarvoor doe ik het! ■

NAAR ROME

ALS GETUIGE VAN DE HEER

Het verhaal van het boek ‘Handelingen van de Apostelen’ speelt zich af in een hele reeks steden, die, in de tijd dat het verhaal zich afspeelde, er heel anders uitzagen dan vandaag. In het besef dat de geografie van de Bijbel ook in dienst staat van de boodschap die de Bijbelschrijvers willen verkondigen, wil deze reeks over enkele van die steden niet zozeer een beeld reconstrueren van hoe ze er toen hebben uitgezien, maar eerder peilen naar de betekenis die deze plaatsen hebben in het verhaal. In Efeze had Paulus zich al voorgenomen dat hij “Rome moest zien” (Hnd 19, 21). In deze laatste aflevering komen we met Paulus aan in Rome, hoofdstad van het Romeinse keizerrijk.

Hendrik Hoet

Rome: de stad die in de eerste eeuw van de christelijke jaartelling heerst over alle volkeren, vanwaar de zon opkomt tot waar ze ondergaat in de zee voorbij Spanje. Voor de Joden is Rome echter de doodsvijand waarmee ze moeten leren leven, zoals de priesterzoon Jozef ben Mattijahoe schreef. Deze Jozef leidde in 66 na Christus mee de opstand tegen de Romeinen, werd verslagen, liep over naar de vijand en kreeg gratie. Onder zijn nieuwe naam Flavius Josephus schreef hij in Rome meerdere werken over de geschiedenis van zijn Joodse volk. Maar voor de Joden die hem als een verrader beschouwen, zijn de Romeinen het zoveelste volk in de lange rij van volkeren die Gods volk verknechten of uitmoorden. Rome is in de tijd

“Zoals je van mij getuigd hebt in Jeruzalem, zo moet je ook in Rome getuigen.”

van Jezus en Paulus de laatste reïncarnatie van Amalek uit Genesis 17, van Babylon uit *De eerste brief van Petrus*, van het beest uit de zee in het boek *Openbaring* enzovoort. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat de naam Rome in *Handelingen* voor het eerst valt als de naam van de stad waaruit de keizer de Joden heeft verbannen (18, 2).

Naar de vijand

De tweede vermelding van Rome in datzelfde boek *Handelingen* staat midden in het verhaal van Paulus’ verblijf in Efeze. Na de vaststelling dat “door de kracht van de Heer zijn Woord er toenam en sterker werd”, neemt Paulus zich voor naar Rome te reizen nadat hij zijn zendingswerk vanuit Antiochië tot in Macedonië en Griekenland volbracht heeft (19, 21). Zoals Jezus zich in het eerste boek aan Teofilus voorneemt om naar Jeruzalem te gaan (Lucas 9, 51), omdat Hij zo Gods bezoek verwezenlijkt (19, 44) en omdat het niet past dat een profeet sterft buiten Jeruzalem (13, 33), zo neemt Paulus zich voor om Rome te bezoeken. Wat zijn

motieven zijn, vernemen we niet. Misschien juist omdat die motieven de gelijkenis met Jezus’ voornemen zouden verminderen.

Als getuige van de Heer

Een motief vernemen we pas wanneer Paulus’ Romereis niet beantwoordt aan zijn eigen voornemen, maar een opdracht wordt vanwege de Heer. Want wanneer Paulus volgens zijn planning vanuit Efeze over Troas, Milete en Caesarea in Jeruzalem aankomt, wordt hij er al vlug gevangengenomen. En in de nacht van zijn gevangenschap spreekt de Heer hem moed in: “zoals je van mij getuigd hebt in Jeruzalem, zo moet je ook in Rome getuigen” (Hnd 23, 11 – derde vermelding van Rome).

Dat getuigenis wordt heel anders dan Paulus zich had voorgesteld in Efeze! Na een mislukt complot om hem te doden (23, 12 e.v.), juridisch getouwtrek en een poging om geld te slaan uit zijn vrijlating (24, 26), wordt hij uiteindelijk als gevangene op transport naar Rome gezet. Na een avontuurlijke zeereis komt hij in de buurt van Napels op Italiaanse bodem.

Onderweg naar Rome komen broeders uit de gemeenschap van Rome hem tegemoet (28, 14-15 – vierde vermelding van Rome). Mogen we veronderstellen dat ze christenen zijn? Er waren immers al christenen in Rome, zoals Aquila en Priscilla, die Paulus in Korinthe heeft ontmoet, omdat ze door keizer Claudius met “alle Joden” uit Rome verbannen waren (18, 2). Ook Paulus’ brief aan de christenen in Rome is gericht aan volgelingen van Jezus aan wie hij niet het Evangelie van Jezus’ verrijzenis heeft verkondigd.

© Ilse Van Halst

© Ilse Van Halst

› De grote koepel van de Sint-Pietersbasiliek boven de graftombe van Petrus. Ter ere van Sint-Petrus.

“Ondanks zijn huisarrest in Rome, getuigt Paulus ‘in alle vrijmoedigheid en ongehinderd’ dat Jezus de Messias is.”

Als Paulus eindelijk in Rome aankomt, is dat de vijfde en laatste keer dat de naam van deze stad in het verhaal opduikt (28, 16). In een van de enge straten vlak bij de Tiber waar al van oudsher Joden wonen, staat een kerkje met de naam *San Paolo alla Regola*. Recente opgravingen doen vermoeden dat daar ooit een werkplaats was van tenten en zeilen. Is het omdat Paulus tentenmaker van beroep was (18, 3) dat dat mogelijk de plaats is waar Paulus onder bewaking twee jaar lang verblijft in een woning die hij zelf huurt (28, 16.30)? Dan is het daar dat hij de leiders van de Joodse gemeenschap in Rome ontvangt om hen over zijn wederaren te vertellen en vooral om van Jezus te getuigen. Hij kan hen echter niet overtuigen, zodat Hij zich ook hier weer tot onbesnedenen richt die wel zijn boodschap over Gods koningschap aanvaardden. Ondanks zijn huisarrest getuigt hij er “in alle vrijmoedigheid en ongehinderd” (28,31) dat Jezus de Messias is.

Dat zijn de laatste woorden van het dubbelwerk aan Teofilus. Het koningschap van Jezus zoals Paulus het verstaat, wordt onbelemmerd in de hoofdstad van de volkeren verkondigd. Hier eindigt het verhaal.

Niet het levensverhaal van Paulus, wel het verhaal van het Evangelie dat begon met Jezus in Nazaret en nu verder wordt doorgegeven wereldwijd.

Geen biografie

En hoe verging het Paulus verder, vragen we ons af. Is hij na twee jaar vrijgekomen? Kon hij nog in Spanje gaan getuigen zoals hij van plan was volgens zijn *Brief aan de Romeinen* (Romeinen 15, 24)? Dat was echter niet het verhaal dat de evangelist wilde brengen aan de gemeenschap die door God bemind is – dat betekent de naam Teofilus immers. Maar in de flank van de Capitolijnse heuvel, een van de zeven heuvels waarop het antieke Rome heet gebouwd te zijn, vlak bij het Forum Romanum, bevindt zich de Mamertijnse gevangenis, waarvan een legende uit de middeleeuwen beweert dat zowel Petrus als Paulus er gevangen zouden hebben gezeten, vooraleer ze de marteldood stierven in de regeringstijd van keizer Nero.

Wanneer deze apostelen terechtgesteld zijn, weten we echter niet. Ver buiten de oude muren van het antieke Rome op een plaats waar later een trappistenabdij verrees, klateren drie fonteinen die zouden zijn ontsprongen op de plek waar Paulus zou zijn onthoofd. De abdij heet dan ook *Tre Fontane*. Op de weg daarheen zou het lichaam van Paulus begraven zijn op een plek waar nu de basiliek *San Paolo fuori le mura* staat: buiten de muren, zoals zijn meester buiten de toenmalige muren van Jeruzalem is gekruisigd en begraven.

En Petrus?

Volgens de traditie is ook Petrus in Rome gestorven. Geen enkel geschrift van het Nieuwe Testament vermeldt dat hij in Rome geweest is. In hoofdstuk 12 van *Handelingen van de Apostelen* lezen we dat Petrus na zijn bevrijding uit de gevangenis in Jeruzalem langsgaat bij de verzamelde gemeenschap die voor zijn bevrijding aan het bidden is in het huis van Maria, moeder van Johannes Marcus, en dan verder “reis(t) naar een andere plaats” (12, 17). Is hij toen naar Rome vertrokken?

“En Petrus? De traditie wil dat hij de stichter van de gemeenschap in Rome is.”

De traditie wil immers dat Petrus de stichter van de gemeenschap in Rome is. In *Handelingen* vinden we hem nog eenmaal terug en wel in Jeruzalem voor het beraad waarover hoofdstuk 15 vertelt. Uit de brieven van Paulus weten we dat Petrus zoals Paulus rondtrekt en zeker ook de gemeenschap van Antiochië bezoekt. Op de Ianiculusheuvel in Rome staat een kerk, *San Pietro in Montorio*, waar Petrus met zijn hoofd omlaag zou gekruisigd zijn, omdat hij zich niet waard achtte op dezelfde manier als Jezus te sterven. Zijn graf bevindt zich met grote graad van historische waarschijnlijkheid onder de basiliek van Sint-Pieter in het Vaticaan, toen ook buiten de muren van het oude Rome.

KLIKKEN EN LEZEN

WAT LEREN WE UIT DE LOCKDOWN?

➤ Een kleurrijk palet. En dat niet alleen dankzij de wuivende palmen ... Wegens coronamaatregelen schakelden de priesters van Amandus Internationaal digitaal. Ruim 35 priesters, uit het buitenland en van eigen bodem, vonden zo steun en bemoediging bij elkaar in deze onwezenlijke tijd.

Waar zochten gelovigen en andere geïnteresseerden kerkelijk nieuws tijdens de lockdown? Via welke media en welk onlineaanbod trachtten ze verbonden te blijven met de bredere kerkgemeenschap? Wat lazen ze? En vinden ze na de lockdown ook nog de weg naar het onlineaanbod van de Kerk in ons bisdom? ‘Relevant’ diepte enkele cijfers en grafieken op en interpreteert ze samen met jou.

Jan Caljon

Midden maart werd ons sociaal leven drastisch teruggeschoefd toen het coronavirus razendsnel om zich heen greep en heel het land in lockdown ging. We werden verplicht thuis te blijven, erediensten mochten niet meer doorgaan. Meteen besloot het bisdom Antwerpen om de digitale kaart te trekken om in deze tijd van fysieke afstand toch nog verbonden te blijven.

Al snel bleek dat de website van het bisdom Antwerpen, zowel voor de sociale media als de nieuwsbrieven, onze basis was en bleef van het digitale communiceren.

Ter illustratie plaatsten we de cijfers van drie momenten op een rij: februari 2019 en februari 2020 situeren zich beide in precoronatijd; april 2019 in precoronatijd maakt de vergelijking mogelijk met april 2020,

midden in de lockdown, en precoronamaand mei 2019 vergelijken we met mei 2020, toen de eerste maatregelen ter versoepeling van de lockdown werden doorgevoerd. Zo groeide het aantal unieke gebruikers van 3.647 in februari 2020, net vóór de uitbraak van de pandemie en de lockdown in ons land, naar 15.166 in april 2020. Samen bekeken ze maar liefst 120.342 pagina's.

Enkele cijfers springen meteen in het oog. Gedurende de volledige lockdown werd intensief gebruik gemaakt van onze website. In april 2020 surfden bijna dubbel zoveel gebruikers naar onze website als in april 2019. Ook de gemiddelde tijd dat mensen online blijven, steeg opmerkelijk.

Tijdens de lockdown werden sommige pagina's meer bekeken dan andere. Vooral de pagina *Liturgisch en bezinnend aanbod online* was erg populair. Deze

pagina bundelt het volledige digitale aanbod van ons bisdom en fungeert als doorverwijsinstrument. Ze blijkt gewaardeerd te worden als handig overzicht van wat ons bisdom online in petto heeft en om van daaruit via een link vlot door te klikken. Ook *Vieren op zondag* en de *Dagelijkse Verbinding* staan in de top tien van meest bekeken pagina's, evenals de *Frequently Asked Questions* of FAQ.

Ook de Facebookpagina van ons bisdom werd zeer actief gebruikt tijdens de lockdown. Onderstaande tabel toont aan dat in 2019 reeds met succes intensiever ingezet werd op Facebook. Vanaf maart 2020 – half maart gaat ons land in lockdown – stijgt het aantal volgers van onze Facebookpagina sterk. Eind september 2020 klokken we af op 663 volgers.

FACEBOOK BISDOM ANTWERPEN	februari '19	februari '20	april '19	april '20	mei '19	mei 2020
Aantal bekeken pagina's	15.859	13.057	25.762	120.342	20.060	95.829
Aantal unieke gebruikers	5.109	3.647	8.676	15.166	7.189	10.239
Gemiddelde duur bezoek in minuten	3.08	3.02	2.62	4.34	2.78	4.13
Gemiddeld aantal pagina's per bezoek	3.58	3.44	3.26	3.28	3.23	3.48

De tabel hiernaast geeft een kijk op de demografie van ons publiek. De 'bereikte personen' zijn mensen bij wie de inhoud van onze Facebookpagina ook te zien is op hun pagina. Daaruit blijkt dat het bisdom op Facebook een brede waaier aan volgers bereikt vanaf 35 jaar. Telkens zijn alle leeftijdsgroepen op een aanzienlijke manier vertegenwoordigd. Wanneer we kijken naar de 'betrokken personen' of mensen die over ons bisdom spreken, stellen we een lichte verschuiving vast in geslacht. Vrouwen zijn meer betrokken bij de inhoudelijke boodschap van ons bisdom. De meest actieve personen op Facebook zijn ook vrouwen tussen 55 en 64 jaar.

Facebook blijkt een nuttig instrument om een bepaalde inhoud centraal te stellen. Speciale berichten krijgen extra aandacht. Berichten die gepost worden naar aanleiding van bijzondere momenten of evenementen in ons bisdom blijken vrij populair te zijn, zoals het passiekruis op Aswoensdag, foto's over het heropstarten van de liturgie na de lockdown evenals speciale momenten uit het leven van onze bisschop.

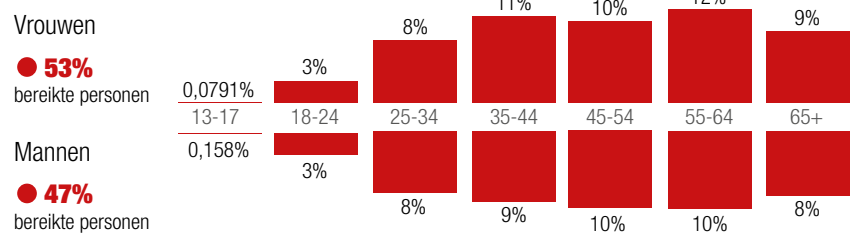
Het YouTubekanaal van het bisdom Antwerpen was de poort naar de inhoudelijke content van het bisdom. Was het in het begin echt pionierswerk en werd de inhoud in eerste instantie uitgewerkt om het contact van onze bisschop met zijn geloofsgemeenschap te behouden, het aanbod groeide snel. (Lees meer op blz. 22.)

Op YouTube werden vooral de gebedsmomenten en de *Dagelijkse Verbinding* sterk gewaardeerd. Het was een alternatieve manier van contact. Ook de vieringen waren erg populair. Bart Paepen, pastoor van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal, leidt hieruit af dat een aantal mensen tijdens de lockdown de weg naar de kerk heeft teruggevonden dankzij het digitale aanbod. Geen grote aantallen, want het persoonlijk contact blijft heel belangrijk voor gelovigen. Evangelisatie via een onlineaanbod is bijgevolg een weg die zeker dient bewandeld te worden, maar mag niet de enige zijn.

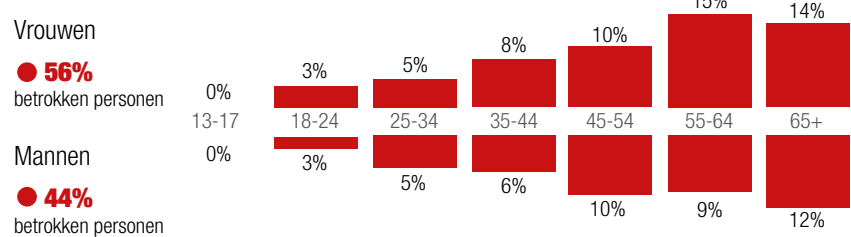
Het YouTubekanaal van ons bisdom heeft veel 65-plussers bereikt. Zij hebben het aanbod ook het meest intensief bekeken: bijna negentig procent van het aanbod werd bekeken door mensen ouder dan vijftien jaar.

FACEBOOKPAGINA BISDOM ANTWERPEN - DEMOGRAFIE VAN DE VOLGERS

De bereikte personen of het aantal mensen bij wie de inhoud van onze Facebookpagina ook te zien is op hun pagina:

De betrokken personen of het aantal mensen dat over de Facebookpagina van ons bisdom praat, per geslacht en per leeftijd:

De jongste telg in het sociale medialuik van ons bisdom is onze Instagram-account, gelanceerd in december 2019, die beetje bij beetje groeit en eind september 2020 al 210 volgers telde. En elke week komen er nieuwe volgers bij! Via dat medium bereikt ons bisdom meer jongeren dan via Facebook en YouTube. Ruim zestig procent van de Instagramgebruikers zijn mannen en veertig procent vrouwen. Ook jij bent welkom om het bisdom Antwerpen te volgen op Instagram: @bisdomantwerpen.

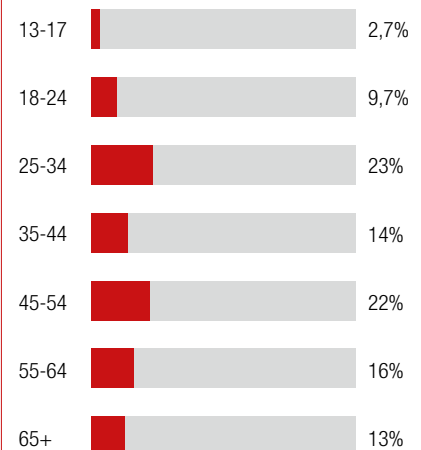
Tot slot verspreidt ons bisdom op gezette tijden nieuwtjes en informatie via de Nieuwsbrief die bij al wie geïnteresseerd is en intekent in de mailbox valt. De digitale nieuwsbrief wordt vaak geopend en gelezen om snel 'bij' te zijn met het reilen en zeilen in ons bisdom. Tijdens de lockdown werd deze brief als extra middel ingezet om mensen op de hoogte te brengen van de nieuwe maatregelen ter bestrijding van het virus en de wijzigingen met betrekking tot bezettingsgraden in kerken, heropeningen en dergelijke.

Op inhoudelijk vlak zijn de officiële berichten het populairst, zowel voor de uitbraak van het coronavirus als erna. De links naar de website van ons bisdom met het bezinnende en liturgische aanbod online worden erg gewaardeerd, evenals de *Frequently Asked Questions*, die bijna dagelijks aangepast werden tijdens de lockdown en de maanden erna.

Het *Handboek Kerk en social media* (Eric van den Berg en Frank Bosman, 2012) omschrijft het passend: "Theologie en sociale media hebben elkaar wat te zeggen. (...) De theologie moet zich laten inspireren en bekritisieren door de moderne mediacultuur om niet te verzanden in starheid, oubolligheid ... Omgekeerd kan de theologische traditie onze laatmoderne cultuur een spiegel voorhouden waarin oude waarden nieuwe betekenis kunnen krijgen." Onder druk van het coronavirus hebben Kerk en gelovigen de weg naar de sociale media gevonden. Dat is goed nieuws. Zaak is nu die weg te blijven bewandelen en na te denken hoe we die verder kunnen exploreren.

INSTAGRAM BISDOM ANTWERPEN

Leeftijd van alle gebruikers (man en vrouw):

ZONDER AFSCHIED

IN HANDEN VAN CHRISTUS, DE VERLOSSER

*Ziek zijn en eenzaam sterven in coronatijd ... het is akelig en droevig. Zo mogen mensen niet sterven. Zo nemen mensen geen afscheid van hun geliefden. **Zonder afscheid is het moeilijk rouwen.** Ik beleefde en hoorde schrijnende verhalen ... In voorbereiding op deze bijdrage vroeg ik enkele ziekenhuispastores van ons bisdom om hun ervaringen te delen. Liever met twee voeten op de grond blijven, dacht ik, dan wegzweven in algemene bespiegelingen.*

+ Johan Bonny

Twee grootouders belden me op. Hun oudste zoon, die met zijn gezin in Zuid-Afrika woonde, werd een tweetal maanden tevoren opgenomen in het ziekenhuis met covid. Het ging van kwaad naar erger en hij belandde in coma. Niemand mocht nog bij hem. Hij overleed zonder laatste kus of afscheidswens. Hij kon niet netjes opgebaard worden noch begroet. Zijn naakte lichaam werd meteen in een kunststoffen zak geborgen en in een eenvoudige kist geplaatst, met het oog op crematie. In de kerkdienst mochten slechts enkele personen aanwezig zijn. Op de avond van de dienst ging ik naar de grootouders. Digitaal verbonden met familie in Frankrijk en Zuid-Afrika haalden we herinneringen op. We staken een kaarsje aan, spraken een gebed uit en aten nadien een broodje. Het was stil toen ik huiswaarts keerde.

Ongezien

Liesbeth, verpleegkundige op de covidafdeling van een ziekenhuis, schreef me: "Er was een enorme flexibiliteit en samenhang. We hebben vele patiënten gezond en wel naar huis of naar een revalidatie laten gaan. Anderen stierven alleen, in isolatie, wat wij ook nog nooit hadden meegemaakt. We hebben ons beste beentje voorgezet om de patiënt en zijn/haar naasten hierin zo goed mogelijk te begeleiden."

"Anderen verbieden jou om je kerntaak te doen, namelijk bijstand geven aan 'de melaatse' van vandaag."

Ria is al vele jaren ziekenhuispastor. Bij de uitbraak van het coronavirus moest ze haar pastoraal werk stopzetten en kreeg ze een ander takenpakket: "Ik moest 'voorpostcontrole' doen van wie het ziekenhuis binnenkwamen. De communicatie in het ziekenhuis verliep – zoals men letterlijk zei – 'zoals in oorlogstijd': commando's dienden uitgevoerd. In de oorlog telt enkel het gevecht. In de manier van vechten zit weinig of geen menselijkheid. Personeelsleden werden ingezet waar een nood was, zonder rekening te houden met hun persoonlijke situaties. Dat bracht ongenoegen mee, wat tot op vandaag doorwerkt. Mensen mochten hun soms doodzieke familieleden niet bezoeken, maandenlang. Bij stervenden mocht één persoon éénmaal per dag een half uurtje op bezoek. Stuk voor stuk onmenselijke boodschappen die we moesten brengen. Ik heb geprobeerd mijn pastorale roeping waar te maken in de manier waarop ik die

gesprekken of discussies voerde, maar dat was niet eenvoudig en het zoog me leeg. Nadien had ik heel wat tijd nodig om mijn plek als pastor opnieuw te vinden, zowel op de afdelingen, als in mezelf."

Morele stress

Voor ziekenhuispastor Mieke wogen de ethische vragen sterk door: "Wanneer je als coronapatiënt een ziekenhuis binnenkomt, kom je in een zorgprotocol terecht. Een van de eerste vragen luidt: 'Als het slecht gaat: moeten we jou nog reanimeren en wil je nog aan de beademing of niet?' Voor veel patiënten een choquerende vraag, die ze niet konden overdenken of bespreken met naasten. Ik had het gevoel dat er, in naam van de veiligheid, soms ethische keuzes werden gemaakt waarin menselijke noden en waarden werden gemarginaliseerd: zo mochten paramedici (psychologen, sociaal werkers, pastores) niet bij covidpatiënten komen tenzij op expliciete vraag. Als pastor voelde ik me daar machteloos bij. Anderen verbieden jou om je kerntaak te doen, namelijk bijstand geven aan 'de melaatse' van vandaag. Ook verpleegkundigen ervoeren morele stress: ze moesten uitleggen aan de familie dat er maar twee mensen waren toegelaten bij het afscheid van een stervende. Wat met een moeder die drie kinderen heeft? Het

derde kind stond soms letterlijk aan het raam buiten te kijken hoe moeder binnen ziekenzorgen kreeg in bijzijn van de twee andere kinderen.”

Als een pinguïn

Bert, als priester pastoraal werkzaam in twee ziekenhuizen, besluit zijn e-mail met een ontroerende anekdote: “Ik word geroepen bij een gelovig man ... Diep aan de zuurstof, in ademnood, voelt dat hij gaat sterven. Ik kom binnen verkleed als pinguïn ... Mondmasker waardoor ik moeilijk verstaanbaar ben. Beveiligingsbril. Haarkapje. Witte plastic schort en blauwe handschoenen. Ik versta de man niet door de hevigheid van de zuurstoftoevoer. Hij verstaat mij niet door het zwaarbeveiligde masker. Ik mag mijn masker niet afdoen, hij zijn zuurstof niet afzetten. Een situatie van diepe onmacht. Ik voel aan dat hij wil biechten en zie de angst in zijn ogen. Vanuit een ingeving spreid ik mijn armen zoals de Christus van Rio de Janeiro, het beeld van de Verlosser. De man kijkt me aan en kalmeert, terwijl ik roep: ‘Je bent en blijft welkom in zijn handen.’ Hij sterft een dag later. Rustig, meldt de verpleging.”

Leegte en gemis

Peter, als pastor verbonden aan een universitair ziekenhuis, vat zijn ervaring samen: “Ik sta voor U in leegte en gemis ...” Deze woorden hebben we de voorbije maanden geregeld gebeden. Tijdens deze coronatijd worden we diep in onszelf geconfronteerd met gevoelens van leegte en gemis. Verscheidene coronapatiënten zijn gestorven, vaak moederziel alleen op hun kamer. Het was een pijnlijke ervaring, zowel voor de patiënt als

voor de familieleden en vrienden, die geen afscheid konden nemen. En ook wij bleven telkens opnieuw achter met gevoelens van leegte en gemis.”

Meer dan de ziekenhuizen haalden de woon-zorgcentra het nieuws met de grootste aantallen overlijdens. Ingrid is sinds vele jaren pastor in meerdere woon-zorgcentra. Haar verhaal leest als een noodkreet: “Van één besmette bewoner werden het er snel heel veel. Een volledige afdeling werd afgesloten. Gezonde bewoners werden op enkele uren tijd palliatieve patiënten en overleden ... zonder familie, zonder vrienden, zonder nabijheid en met een veel te groot tekort aan palliatieve zorg en materiaal. Waartoe dienden al die vormingsbeurten? Waar waren de verantwoordelijken? Veilig op afstand? En ik stond er middenin, veel te weinig beschermd en bang om ziek te worden. Ik probeerde toch iets te betekenen voor de stervenden. Voor de andere bewoners, die soms twee begrafenisondernemers tegelijk lichamen zagen ophalen. Voor de collega’s opdat ze zouden volhouden ... Plots stond ik alleen, net als Hij, terwijl sommigen de andere kant opkeken, anderen bang afwachtten wat er zou gebeuren en nog anderen me gek verklaarden ... Mijn teleurstelling in het beleid is groot. Groot is ook mijn waardering voor collega’s die bleven doorgaan en me leerden wat het is om tussen mensen te staan, vol te houden en te doen wat moet gedaan worden. En aan al die mensen die eenzaam moesten sterven, bied ik mijn diepste excuses aan, want dat had op deze manier niet mogen gebeuren. Mogen ze rusten in de armen van onze God die Liefde is.”

En zo zijn er nog talloze verhalen. Eerst en vooral wil ik een woord van meelevens meegeven aan al wie een geliefde verloren aan covid, vaak in pijnlijke en ontluisterende omstandigheden. Het meeste van wat een afscheid menselijk en eervol maakt, ontbrak. In deze herfststagen van Allerheiligen en Allerzielen willen we hen gedenken. Met een kaarsje en een gebed willen we hen toevertrouwen aan Gods barmhartige nabijheid.

Tegelijk richt ik een woord van dank en waardering tot allen die, ondanks zware offers en beperkingen, coronapatiënten nabij gebleven zijn en dat blijven doen. Allen die mensen of families helpen om zo sereen en menswaardig mogelijk afscheid te nemen van een geliefde.

“Plots stond ik alleen, net als Hij, terwijl sommigen de andere kant opkeken.”

Tot slot roep ik op om in de omkadering en ondersteuning van coronapatiënten, met name in ziekenhuizen en woon-zorgcentra, ook pastores hun werk te laten doen. Hun inbreng is geen bijkomstigheid, integendeel. Juist in dagen van machteloosheid en twijfel, wanneer de dood om de hoek loert, hebben mensen nood aan tekens van Gods liefdevolle nabijheid, aan gebaren van troost en barmhartigheid, aan iemand die zijn armen uitspreidt zoals de Christus in Rio de Janeiro. Pastores doen ertoe als ‘wachters die uitzien naar de morgen’ (Psalm 130) langs de soms dunne grens tussen dood en leven.

MIJN GOD, MIJN GOD ...

WAT HEB IK VEEL VERDRIET

Covid zaait ellende, angst, verdriet en vertwijfeling in alle lagen van de bevolking. Naast medische, economische, culturele en andere aspecten treft het vooral het gemoed, de ziel en het mentaal welzijn van mensen. Velen beleefden de laatste tijd emotionele dagen en weken. Denk maar aan al wie de nabijheid van familie en geliefden misten in de laatste fase van hun leven en aan al wie in leegte overblijven. Enkele tips om troost en nabijheid te bieden.

Monique Dujardin, pastorale eenheid Damiaan

"Ik zoek hulp. Mijn mama is vorige maand overleden na haar strijd tegen corona."

"Mijn bejaarde ouders woonden samen in een woon-zorgcentrum. Ze overleefden corona. Toen kwam die hartstilstand van vader. Nu is er de grote zorg voor moeder die alleen achterblijft in het woon-zorgcentrum met al haar verdriet. Haar gehoor laat haar niet toe om te telefoneren en we mochten haar wekenlang niet bezoeken."

"Mijn broer van 45 overleed in januari aan kanker. Mijn oma, die we de laatste drie maanden niet meer mochten bezoeken, stierf aan corona in het rusthuis. Mijn vader heeft uitgezaaide longkanker en het eerste kindje van mijn zus werd doodgeboren. Mijn God, mijn God, waar ben jij gebleven? Kan iemand mij helpen dat te verwerken? Ik verga van verdriet."

"Zwaar dementerend moest mijn echtgenote opgenomen worden in een woon-zorgcentrum. Ik kon mij ermee verzoenen omdat ik haar elke dag kon bezoeken, we samen konden eten en genieten van de dag. Tot dat virus kwam en we elkaar niet meer mochten zien. Wie houdt haar hand nu vast? Zij, zwaar dement, en ik, er zwaar onderdoor omdat ik haar niet meer kan helpen."

En toch heeft Hij beloofd: "Kom tot mij, gij allen die belast en beladen zijt. Ik zal je troosten." Deze belofte wordt dagelijks ingelost. Talloze mooie onbaatzuchtige gebaren van familie, vrienden, burens, vrijwilligers, verpleegkundigen, postbodes, onbekenden en zoveel anderen geven wanhopige mensen opnieuw wat moed. De lotgenotengroepen van vzw Rouwzorg Vlaanderen mogen nog steeds niet samenkomen uit zorg voor ieders veiligheid en gezondheid in deze coronatijd. Hopelijk kan dat vanaf 2021 wel. Dat wil niet zeggen dat Rouwzorg Vlaanderen ondertussen stilzit. De begeleiders van de lotgenotengroepen blijven actief en bieden een luisterend oor aan wie dat nodig heeft.

Warm aanbevolen tips

Voor hulpverleners, vrienden, burens ...:

- 1 Luister om verbinding te zoeken en niet om snelle antwoorden te formuleren, want die zijn er niet.
- 2 Erken gevoelens. Praat ze niet weg, maar bevestig ze.
- 3 Vermijd woorden als 'Ik begrijp het', of: 't Is erg, maar je hebt toch nog ...'
- 4 Vermijd het geven van adviezen. Vraag wat de betrokkene zelf vindt en wat kan.
- 5 Blijf trouw en laat dat ook weten. Op afstand kan intens meegeleefd worden.

Wie nood heeft aan een luisterend oor, kan terecht bij:

- Noëlle via **noelle.bbca@gmail.com** of 0474 67 23 08 (op maandag en woensdag van 13 tot 16 uur);
- Geert via **geert.willems@hotmail.com** of 0484 40 24 82 (alle dagen van 20 tot 22 uur behalve op dinsdag);
- Jan via **jan.somers4@telenet.be** of 0496 66 53 74;
- Lya via **lyataeymans@telenet.be** of 0485 51 01 42 (op maandag van 19 tot 20 uur)
- Theo via **par.dvh@skynet.be** of 0472 85 72 50;
- Riet via **riet.vancamp@telenet.be** of 0485 80 78 97 (alle dagen van 15 tot 17 uur).

Meer informatie op

www.rouwzorgvlaanderen.be

Voor wie zelf behoefte aan warmte en nabijheid heeft:

- 1 Kom figuurlijk uit je kot. Zoek zelf mensen op die je genegen zijn.
- 2 Zeg af en toe dank aan wie jou niet in de steek laten maar meedragen in deze moeilijke tijden.
- 3 Hou je niet sterker dan je bent. Geef je tranen de vrije loop als dat oplucht.
- 4 Wees assertief. Zeg eerlijk wat je helpt en wat niet.
- 5 Ook al ben je boos op God, Maria, je engelbewaarders of degene die je mist, spreek toch maar af en toe eens met hen. Als het je niet lukt, probeer het eens op de manier van Toon Hermans zaliger. Hij schreef: "Dagelijks gedenk ik mijn dierbare doden en ik bid hen voor ons te willen bidden. Ze zijn immers dichterbij de bron!"

VOOR EEN WEEK

AMBASSADEUR VOOR MENSEN IN ARMOEDE

“Ons besluit staat vast: we nemen met onze beide gezinnen deel aan de inleefweek armoede. Nee, onze kinderen staan daar niet om te springen. Ze fronsen de wenkbrauwen. Moet het écht? Nee, het moet niet, maar we willen het graag: inleven in hoe het is om rond te komen met een leefloon en ervaren wat schaarste met ons doet. Het is vrijdagavond en we nemen de regels van de inleefweek door: alleen het leefgeld uit de envelop gebruiken, bankkaart wegstoppen, voorraadkasten en diepvriezer een week op slot, geen auto, geen internet. Gezucht en gemopper bij de kinderen. (...) Elke dag in de inleefweek krijgen we een nieuwe situatie voorgeschoteld: je zoon heeft nieuwe schoenen nodig, je gsm-kaart moet

herladen worden, je dochter is ziek en moet naar de dokter ... Gewone, kleine dingen die een ongewoon groot effect hebben. Meer dan anders wordt het een week van wikken en wegen. (...) Het constante gepuzzel, het steeds weer keuzes moeten maken, inbinden op dingen die we belangrijk vinden, honderd keer nee zeggen tegen onze kinderen, we worden er niet bepaald vrolijker van. ‘Mama, je vertelt toch niemand dat we arm zijn, hé?’, vraagt de jongste, als we uitleggen dat de verjaardagstraktatie op school deze week niet in het budget past. We ronden de week af in het rood. Rood, de kleur van liefde, van verlegenheid, van schaamte.” (Citaat uit: ‘Over het leven’, Acco – Welzijnszorg)

Raakt bovenstaand verhaal jou? Doet het je vragen stellen over wat het betekent om in armoede te leven? Wil je dat zelf aan den lijve ondervinden? Deze vragen vormden het uitgangspunt van IJD Jongerenpastoraal om het thema armoede op een andere manier te benaderen. Tijdens de adventsperiode organiseert IJD Jongerenpastoraal in samenwerking met Welzijnszorg een Inleefweek Armoede.

“De deelnemers gaan de uitdaging aan om één week rond te komen met een budget van iemand die in armoede leeft: 60 euro voor een volwassene, 20 euro voor een kind”, verduidelijkt Inge Koekelkoren, regio-medewerker bij Welzijnszorg. De Limburgse stond mee aan de wieg van de inleefweken, die Welzijnszorg inmiddels al drie jaar organiseert. “Welzijnszorg ontwikkelde een kant-en-klaar vormingsmodel met tools en opdrachten”, vertelt Inge. “We toetsten het bovendien af bij mensen die in armoede leven, ervaringsdeskundigen als geen ander.”

Hoe ziet zo'n inleefweek eruit? “Allereerst is er een intake-moment waarop de inleefregels worden uitgelegd”, steekt Inge van wal. “Er wordt er gepolst naar de woon-situatie van de deelnemer, zijn of haar

financiële situatie enzovoort. Kortom, het is een simulatie van een eerste gesprek bij de aanvraag van het leefloon. Tijdens deze week krijgen de deelnemers elke dag een opdracht, zoals het betalen van een schoolfactuur of het herstellen van een microgolfoven die plots de geest heeft gegeven”, vervolgt Inge. “Aan hen om deze onverwachte hindernis te overbruggen met hun beperkte weekbudget. Ze doen dus best niet meteen al hun geld op aan eten!” De opdrachten zijn aangepast aan eenieder's situatie. Alleenstaanden krijgen andere opdrachten dan een gezin met kinderen.

Tussendoor kunnen de deelnemers aan zo'n inleefweek ventileren met elkaar op een afzonderlijke Facebookgroep. “Op het einde van de week komt iedereen samen, indien mogelijk bij de plaatselijke armoedeorganisatie”, vervolgt Inge. “We trachten ook steeds een ervaringsdeskundige hierbij te betrekken. We hechten immers veel belang aan ontmoetingen tussen mensen die in armoede leven en mensen die niet in armoede leven. Dat creëert wederzijds begrip. Dankzij zulke inleefweken beseffen mensen ten dele hoe het voelt om in armoede te leven”, stipt Inge aan. “Daar zie je dingen die je tijdens zo'n inleefweek niet

meemaakt. Wie bijvoorbeeld begint met schuldbemiddeling, is meestal vertrokken voor vele jaren. Armoede heeft ook heel wat psychologische gevolgen, die je tijdens die inleefweek ook slechts beperkt meekrijgt.”

De inleefweek is een actieve vorming omtrent armoede waardoor de deelnemers doorgaans ook met andere ogen naar armoede gaan kijken. Tegelijk worden ook mensen in hun omgeving uitgedaagd om stil te staan bij de betekenis en de impact van armoede. “Een deelnemer was nauw betrokken bij de plaatselijke voetbalclub en kon tijdens zijn inleefweek geen drankje drinken met zijn maten in de kantine zoals gewoonlijk, omdat dat niet paste in het weekbudget”, haalt Inge aan als voorbeeld. “Je vrienden stellen dan wel voor om te trakteren, maar wanneer je niets kunt teruggeven, voelt dat niet goed. Dat beseft je pas tijdens zo'n inleefweek. We hopen dat deze weken zo ook organisaties en verenigingen aanzetten tot nadenken en tot initiatieven om iedereen bij hun aanbod te betrekken, ook wie in armoede leven. Bij deze voetbalclub werkte het inderdaad zo. Op die manier worden deelnemers aan een inleefweek een soort ‘ambassadeur’ voor mensen die in armoede leven.”

IN DE KIJKER

MET EEN VLOT GERAAK JE OOK BIJ ELKAAR

*In de uithoek van ons bisdom grenst de pastorale eenheid Heilige Norbertus (Laakdal, Meerhout) aan het bisdom Hasselt en het aartsbisdom Mechelen-Brussel. Zowel de Boudewijnsnelweg (E313) als het Albertkanaal snijden deze regio in twee. Maar **geen van deze koninklijke barrières verhinderde ooit dat Laakdallers en Meerhoutenaren een hechte eenheid bleven vormen, zelfs niet wanneer, zoals in de Tweede Wereldoorlog, de bruggen onbruikbaar zijn. “Met een vlot geraak je ook bij elkaar”, vertelt André Van Genechten, coördinator en bruggenbouwer in het team van de pastorale eenheid.***

Steven De Schamphelaere

“Net in die historische verbinding schuilt de grote kracht van onze pastorale eenheid. De nabijgelegen norbertijnenabdij van Averbode is een voortdurende bron aan inspiratie. Onze naam en ons logo – Norbertus omringd door onze negen kerken – reflecteren dat. De leefwijze van de heilige Norbert werd ons bij de oprichting kernachtig meegegeven door de toenmalige abt. We werden als team aangesproken om er écht in te geloven. En vanuit dat geloof formuleerden we een aantal doelstellingen, waarvan één van de voorname is dat we iedereen willen bereiken. Niemand mag in de kou blijven staan.

Grensverleggend

We werken daarvoor grensverleggend samen. Vanuit onze twee zondagskerken dragen we onze Kerk uit, naar de mensen. Voorgangers werden bereid gevonden om over de grenzen van de verschillende parochies te werken zodat in elke kerk wekelijks een eucharistie- of gebedsviering kan plaatsvinden en mensen met elkaar in verbinding worden gebracht. Het nabij-zijn trekken we ook door naar onze woon-zorgcentra, zeker in deze moeilijke en harde coronatijd. We hielden zoveel mogelijk contact met alle bewoners, al was het slechts met een kaartje vol goede moed. Ook scholen en jeugdbewegingen stellen we centraal. Zo bezorgden we onze scholen bij de heropstart een bloemetje én

een wenskaart met aanmoediging, voor in de lerarenkamers. Aangezien het vertrouwde bezoek aan de jeugdkampen niet mogelijk was dit jaar, bezorgden we alle deelnemers op kamp een kaartje. Jaarlijks worden de leidersteams uitgenodigd op een filmavond; een boeiende manier om contact te houden met onze jongeren.

Eerste communie en vormsel

De voorbereiding voor de eerstecommunicanten en vormelingen én hun gezinnen gebeurt meer en meer over de parochiegrenzen heen. In deze uitzonderlijke tijd daagden we de vormelingen een paar keer digitaal uit en rond de aanvankelijk voorziene datum van hun vormsel kwamen hun catechisten even aan huis met hun kruisje, een wenskaart en een kleine attentie. Zodra het kon, in de grote vakantie, organiseerden de catechisten een heuse zomerse dagtocht voor de vormelingen, zodat ze elkaar terug eens écht konden ontmoeten. Het nieuwe ‘communiejaar’ ging van start met interactieve digitale ouderavonden inclusief chats, polls en emoji’s. Doopvieringen laten we waar mogelijk aansluiten bij reguliere eucharistievieringen.

Solidariteit en diaconie

Op onze duurzame weg naar solidariteit en diaconie mogen we in onze zorg voor onder andere de lokale Welzijnsschakel

Houvast, de Antwerpse Loodsen of een asielcentrum in de buurt, steevast rekenen op de steun van Meerhoutse en Laakdalse bedrijven die graag een tandje bijschakelen en ook hun personeel activeren.

Handelingen

Tijdens de advent en de vasten trekken we jaarlijks alle registers open en bezinnen we ons over wereldwijde thema’s. Getuigenissen uit Brazilië, Portugal (De Zusters van de Zaden van het Woord) en Spanje (David Antrás López) worden afgewisseld met sprekers uit de naburige pastorale eenheden. Overal klinkt de boodschap naar grensoverschrijdend werk. Telkens roepen we onze parochiekernen op om actief mee te denken en te werken aan een ‘verrijkend’ aanbod voor ons allen. Onze nieuwsbrief telt 510 enthousiaste lezers. Deze nieuwsbrief ontstond als een ‘opstartkrantje’ bij de lancering van onze pastorale eenheid. Het viel bij iedereen in de brievenbus en leverde heel wat positieve reacties op. Het diocesane project ‘Handelingen’ heeft ook in onze pastorale eenheid mensen aangespoord om samen te lezen en om samen na te denken in onder meer lees- en Bijbelgroepen. Dit jaar ontvangen we op pinkstermaandag in het bosrijke Veerle-Heide alle geïnteresseerden uit ons dekenaat Zuiderkempen, om samen het tweede werkjaar van dit project af te ronden. Ook jij bent welkom.”

© Fieke Heremans

ESTAFETTE

EEN MEDEWERKER UIT DE KERK AAN HET WOORD

Fieke Heremans, interlevensbeschouwelijke netwerker bij Orbit vzw, wil mensen verbinden, over onderlinge verschillen heen.

“ Een jonge vrouw, 25 jaar, uit Heist-op-den-Berg: Fieke Heremans begon half augustus als interlevensbeschouwelijk netwerker bij Orbit vzw. Het project ‘interlevensbeschouwelijke dialoog’ is een initiatief van de stad dat inzet op dialoog en ontmoeting tussen verschillende godsdiensten en overtuigingen.

“In mijn jonge jaren was Chiro mijn leer­school voor sociale openheid, en het leren samenwerken met mensen met wie je het minder goed kunt vinden”, steekt ze van wal, “en bij KWB organiseerden we mee de gezinsweekends.” Het sociale engagement is haar niet vreemd. Het is dan ook niet verwonderlijk dat ze op haar achttiende een studie in die richting koos. Drie jaar sociale readaptatiewetenschappen.

“Als je verschillende perspectieven kunt toelaten, is dat een verrijking voor jezelf én voor de samenleving.”

Ze liep stage in een instelling voor jongeren met een beperking. Ze voelde toen dat er meer in haar zat en er volgden drie jaren opleiding tot master in de culturele en sociale antropologie. Tijdens die studie ging ze bewuster om met maatschappelijke thema's en ontwikkelingen allerhande in haar omgeving. De fascinatie voor migratie, diversiteit, religies en levensbeschouwingen werd gewekt. Ze wist dat daar de sleutels lagen om iets te betekenen voor de samenleving van vandaag. “Het

klinkt misschien wat ambitieus,” zegt ze, “maar ik wil een bijdrage leveren aan een warme en solidaire samenleving. Als je verschillende perspectieven kunt toelaten, is dat een verrijking voor jezelf én voor de samenleving.” Na bijna een jaar solliciteren kwam het aanbod van Orbit als een geschenk op haar weg. Het verbinden van mensen over hun verschillen heen, daaraan wil ze graag meewerken.

Een stad als Antwerpen is daarvoor een ideale startbasis. Fieke deed enkele jaren een studentenjob in het centrum van de stad. “Je ontkomt daar niet aan de verscheidenheid tussen mensen, op alle vlakken. En de stad wil daar ook op inzetten. Mijn opdracht als interlevensbeschouwelijk netwerker omvat vier domeinen: interlevensbeschouwelijke wandelingen, ‘Eten bij de burens’, gespreks- en dialoogavonden, en culturele activiteiten. Er zijn al scholen die wandelingen hebben aangevraagd. Ik hoop dat corona geen rem op de werking zet. Het is een uitdaging om zoveel mogelijk fysiek te laten doorgaan.” Ze maakt ook deel uit van de Parel-groep, dat staat voor Platform van Antwerpse religies en levensbeschouwingen. Parel is een werkgroep binnen Orbit die erop aanstuurt om een verbinding te creëren tussen de verschillende levensbeschouwingen. Eerder heette het ‘Zingeven verbindt’. Fieke zal zich hierop focussen de komende jaren.

Orbit Antwerpen verhuisde in de vakantie van het TPC naar de Rolwagenstraat. Daar delen ze een gebouw met Studio Globo, Broederlijk Delen, Welzijnzorg en Welzijnsschakels. De ruimte in het TPC werd te klein voor een organisatie die twee nieuwe medewerkers in dienst nam. Naast Fieke begon Joël François Ndombé aan een onderwijsproject in de stad: ‘de diverse leraarskamer’. Dat project wil jongeren van diverse afkomst naar de lerarenopleiding loodsen. Te weinig jongeren met migratieachtergrond vinden de weg naar die opleiding, waardoor kinderen te weinig voorbeelden krijgen om later die keuze te maken.

Orbit geeft Fieke alvast de mogelijkheden en veel goesting om dingen te leren, om mensen te leren kennen en ze bij elkaar te brengen. Kortom, om haar roeping te volgen.

Naast alle nieuwe projecten kun je bij Orbit ook terecht voor de vertrouwde zaken. Hun expertise op vlak van racismebestrijding, migratie en diversiteit vertaalt zich ook al jaren in de kalender: Iedereen feest! Die bundelt allerlei feesten van de verschillende religies en overtuigingen die in ons land aanwezig zijn. Dat feesten mensen met elkaar verbindt, hoeft niet gezegd. En er is dus wel elke dag reden tot feesten. Dat is genieten van diversiteit.

Lea Verstricht

Meer info op www.orbitvzw.be.

Via de webshop kun je de jaarkalender ‘Iedereen feest!’ bestellen.

DE KIOSK

MEDEDELINGEN

© Christa Damen

ONTTREKKING AAN DE EREDIENST

Bij decreet van 1 september 2020 heeft mgr. Johan Bonny de ziekenhuis-kapel van campus AZ Monica Antwerpen in Antwerpen (Harmoniestraat 68) en het bijhorende altaar, per 14 september 2020 onttrokken aan de eredienst en teruggebracht tot een profaan en niet onwaardig gebruik, zoals bepaald in canon 1212, 1224 § 2 en 1238 CIC.

OPRICHTING PASTORALE EENHEID DON BOSCO

Bij decreet van 15 augustus 2020 richtte mgr. Johan Bonny de pastorale eenheid Don Bosco op. Deze omvat het territorium van de parochies Baarle-Hertog, Sint-Rumoldus, *Zondereigen*; Beerse, Sint-Lambertus; Beerse, Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand, *Den Hout*; Beerse, Sint-Quirinus, *Vlimmeren*; Merksplas, Sint-Willibrordus, en Vosselaar, Onze-Lieve-Vrouw.

Het team van de pastorale eenheid bestaat uit Eric **Van Tongel**, verantwoordelijk voor de gemeenschapsopbouw en de coördinatie, de diaconie en de solidariteit; diaken Paul **Sas**, verantwoordelijk voor de gemeenschapsopbouw en moderator van de teamvergaderingen, en verantwoordelijk voor de diaconie en de solidariteit; Leo **Van Gompel**, verantwoordelijk voor de liturgie en het gebed; Lutgard **Hermans**, verantwoordelijk voor de verkondiging en de catechese, en Guido **Verhoeven**, verantwoordelijk voor het financieel en materieel beheer.

Pastores in de parochies: deken Lieven **Snyers** als leidinggevend priester (canon 517 § 2 C.I.C.); priester Gaston **Belmans**, parochievicaris in alle parochies en pastoor in Merksplas, Sint-Willibrordus; priester Marcel **Peeters**, parochievicaris; diaken Paul **Sas** en parochieassistent Luce **Lenaerts**.

Pastorale benoeming in een geloofskern van de pastorale eenheid: pastoraal werker Mark **De Cordt**, vertegenwoordiger van de katholieke eredienst in de Strafinrichting van Merksplas.

Ingevolge het decreet van oprichting houden de federatie Beerse-Merksplas-Vosselaar, de functies van federatiecoördinator, de taken van de federatieteams, en de taken van plaatselijk contactpersoon, op te bestaan. De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerkers van harte te danken.

AANWERVINGEN EIGEN DIENSTEN

Dries **Majewski** en Matthias **Baeyens** werden per 1 september 2020 aangeworven als stafmedewerkers bij het Vicariaat Kempen.

BENOEMINGEN

Herman **Augustyns**, priester van ons bisdom, werd per 1 september benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Rupelkerk Sint-Franciscus (Aartselaar, Boom, Reet, Rumst) en als verantwoordelijke voor de diaconie en de solidariteit en parochievicaris in deze pastorale eenheid, en tot teamlid in de pastorale eenheid Sint-Bernardus (Hemiksem, Niel, Schelle) en als verantwoordelijke voor de liturgie en het gebed en parochievicaris in deze pastorale eenheid, voor een periode van zes jaar. Hij nam ontslag als pastoor in de parochies Antwerpen, Sint-Anna-ten-Drieën, *Linkeroever*; Antwerpen, Sint-Walburgis, en Antwerpen, Sint-Joris, en als federatiecoördinator in Antwerpen-Centrum.

© Koen Meessens

➤ *De parochie Sint-Anna-ten-Drieën wuifde pastoor Augustyns uit met een coronaproof erehaag.*

Sofie **Broeckx** werd per 1 september 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Clara van Assisi (Oud-Turnhout, Turnhout) en als verantwoordelijke voor de diaconie en de solidariteit in deze pastorale eenheid, voor een periode van zes jaar.

Patrick **De Wachter** werd per 15 september 2020 benoemd tot vertegenwoordiger van de eredienst in de Gevangenis van Antwerpen, voor een periode van zes jaar.

HET LICHT VAN BETLEHEM IN JE HUISKAMER

Tijdens het tweede jaar van het pastoraal thema 'Handelingen' nodigt onze bisschop ons uit om onze voeten te gebruiken, om op te staan, om ons op te richten, om op weg te gaan. 'In de naam van Jezus, gebruik je voeten', weet je wel ...

We starten het proces van 'op weg gaan' voor alle geloofskernen vanaf Kerstmis en sluiten aan bij een traditie van Scouts en Gidsen Vlaanderen. Elk jaar opnieuw brengen ze het 'licht van Betlehem', vertrokken vanuit het Heilig Land, langs vele scoutsgroepen over de hele wereld.

We sluiten aan op het moment waarop dat licht in België gedeeld wordt. Onze bisschop zal als eerste in ons bisdom het licht ontvangen op 21 december 2020 in het Scoutshuis in Antwerpen.

Op zijn beurt geeft hij het door aan vertegenwoordigers van de pastorale eenheden (in wording) tijdens zijn wijdingsfeest op 3 januari 2021 in de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Antwerpen. Van januari tot Pasen dragen de pastorale eenheden het licht dan verder uit naar de verschillende geloofskernen, die het vervolgens uitdelen aan individuele gelovigen. Zo komt het licht van Betlehem tot in de huiskamers.

Met Pinksteren 2021 trekken de gelovigen met het licht vanuit de geloofskernen in de pastorale eenheden naar een nog te bepalen plek per dekenaat, met de wagen, per fiets of ... te voet, voor ontmoeting, maaltijd en zending. Nadien keren ze onder bescherming van het licht huiswaarts. (*Chris Van Vliet*)

Jef **Leysen**, diocesaan priester van ons bisdom, voorheen verantwoordelijke voor de gemeenschapsofbouw en coördinatie, liturgie en gebed in de pastorale eenheid Sint-Bernardus (Hemiksem, Niel, Schelle) en lid van dat team, werd per 1 september 2020 benoemd tot parochievicaris in de pastorale eenheid Mozes (Heist-op-den-Berg, Putte), voor een periode van zes jaar.

Vincent **Mutebi**, spiritijn en parochievicaris in de pastorale eenheid Clara van Assisi (Oud-Turnhout, Turnhout), werd per 1 september 2020 tevens benoemd tot teamlid in deze pastorale eenheid, voor een periode van zes jaar.

Abraham **Rayappan**, priester van de Heralds of Good News, werd per 1 maart 2020 benoemd tot verantwoordelijk priester van de Tamilgemeenschap in ons bisdom, voor een periode van zes jaar.

Ronald **Sledsens**, priester van ons bisdom, deken van de dekenaten in het vicariaat Antwerpen, werd per 1 september 2020 tevens benoemd tot pastoor-deken in de parochie Antwerpen, Sint-Walburgis, en tot leidinggevend priester in de pastorale eenheid Sint-Bernardus (Hemiksem, Niel, Schelle), voor een periode van zes jaar.

Ghislain **Tousse Mouafo**, missionaris van Scheut, werd per 1 september 2020 herbenoemd tot parochievicaris in de parochies van de pastorale eenheid Rupelkerk Sint-Franciscus, en tot parochievicaris in de personele parochie van de Missie voor Zeelieden in Antwerpen, voor een periode van zes jaar. Hij blijft lid van het team in bovenvermelde pastorale eenheid.

Maria Adriana **Manon Uitee** werd per 1 september 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Clara van Assisi (Oud-Turnhout, Turnhout) en als verantwoordelijke voor de verkondiging en de catechese, voor een periode van zes jaar.

Margareta **Griet Van Coillie**, pastoraal werkster van ons bisdom, voorheen pastoraal ziekenhuiswerkster in het Heilig Hartziekenhuis in Mol, werd per 1 september 2020 benoemd tot parochieassistente in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen (Balen, Mol), voor een periode van zes jaar.

Jens **Van Rompaey**, verantwoordelijke voor de liturgie en gebed in de pastorale eenheid Heilige Gummarus en Zalige Beatrijs (Lier) en lid van dat team, werd per 1 september 2020 tevens benoemd tot ceremoniaris van de bisschop, voor een periode van zes jaar.

Bart **Verheyen**, diaken en teamlid in de pastorale eenheid Clara van Assisi (Oud-Turnhout, Turnhout), werd per 1 september 2020 tevens benoemd tot verantwoordelijke voor de verkondiging en de catechese in deze pastorale eenheid, voor een periode van zes jaar.

OVERLIJDEN

Roger **Masure**, norbertijn van Averbode, overleed in Averbode op 16 juli 2020. Hij was onder meer actief als pastoor en aansluitend parochievicaris in de voormalige parochie Laakdal, Sint-Jozef Werkman, *Veerle-Heide*, en als professor aan het Centrum voor Priesteropleiding op Rijpere Leeftijd van de Belgische Kerkprovincie. Hij werd geboren op 8 mei 1926 in Borgerhout en priester gewijd in Averbode op 12 augustus 1951.

Kanunnik Jan **Schrooten**, priester van ons bisdom, overleed in Antwerpen op 12 augustus 2020. Hij was onder meer actief als leraar in het Sint-Jan Berchmanscollege in Antwerpen, professor liturgische muziek aan het Diocesaan Seminarie in Antwerpen, afgevaardigde bij de Europese Conferentie van Kerkmuziekorganisaties voor de Belgische Kerkprovincie, voormalig kapelmeester van het Antwerps Kathedraalkoor en titulair emeritus kanunnik van het kapittel van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal van Antwerpen. Hij werd geboren op 18 december 1937 in Antwerpen en priester gewijd in Mechelen op 9 juli 1961.

Franciscus Eugeen **Van Helden**, missionaris oblaat van Maria, overleed in Kapellen op 17 september 2020. Hij was onder meer actief als kapelaan in de kapelanij Kapellen, Onze-Lieve-Vrouw van Fatima, *Essenhout*. Hij werd geboren op 17 december 1925 in Ellikom en priester gewijd op 13 juli 1952.

STOPZETTINGEN

Lambert **Leijssen** nam per 31 augustus 2020 ontslag als lid van het team in de pastorale eenheid Clara van Assisi (Oud-Turnhout, Turnhout).

Paul **Smets**, diocesaan priester van ons bisdom, nam per 1 september 2020 ontslag als kanselier en secretaris van de bisschop. Hij blijft parochievicaris van Antwerpen, Onze-Lieve-Vrouw-Tenhemelopgenomen.

De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerkers van harte te danken.

LERENSLANG

ONS BISDOM PROFILEERT ZICH ONLINE

› Tijdens de lockdown en ook daarna werd er vanuit parochies en pastorale eenheden volop gestreamd. En daar kwam heel wat werk voor en achter de schermen bij te pas. Hier de digitale bollebozen van de kathedraal aan het werk.

De coronacrisis brengt nu en dan ook iets positiefs voort, zoals het digitale aanbod van het bisdom Antwerpen. Een andere en eigentijdse manier om mensen te bereiken, die voor de coronacrisis nog niet ingeburgerd was. Niet dat we vanaf nul dienden te beginnen, maar nu leerde menigeen in korte tijd werken met allerlei geavanceerde cameratechnieken en montageprogramma's. Onder meer Bart Paepen en Luc Coremans stortten zich vanaf het begin van de lockdown op het online profileren van onze Kerk.

Saskia van den Kieboom

"Van de ene op de andere dag werd alles afgeschaft", blikt Bart terug. "Meteen besloten we dan maar om vieringen te streamen (een video- of audiostream die live via het internet te bekijken of beluisteren is) zodat gelovigen en andere zoekenden mee konden vieren en verbonden konden blijven met de bredere kerkgemeenschap." Daar bleef het niet bij. Enthousiast zag mgr. Johan Bonny meteen nieuwe mogelijkheden, zoals het toespreken, bemoedigen en inspireren via livestreaming van al wie op zoek is naar spiritueel voedsel.

"We sprongen in het diepe om voor iedere dag een aanbod te voorzien. We wilden in het begin vooral informeren, bidden en verdiepen. We bruisten van de ideeën en klopten vele uren. We beseften niet hoeveel tijd het kostte om voor elke dag een programma uit te werken. Evenmin konden we voorzien hoelang die lockdown zou duren", vertelt Bart. "Naast het dagelijkse moment – de *Dagelijkse Verbinding* – met de bisschop, startten we het programma *Kroongetuigen* op, vooral gericht op de vormelingen van wie het vormsel niet kon doorgaan. Met YouTube wilden we deze jongeren bereiken, maar dat lukte niet echt. Het programma werd vooral door

volwassenen bekeken, zodat we gaandeweg de inhoud aanpassen aan dat publiek. Zo besloten we verschillende plekken en bijzonderheden van de kathedraal te belichten."

In no time leerde Luc werken met de technische hulpmiddelen. De ploeg werd bijgestaan door het bedrijf dPro van Michel Dufaux, gespecialiseerd in beeldmontage. "Vroeger deden we reeds een beroep op dPro om grote schermen te installeren in de kathedraal tijdens speciale vieringen", vertelt Luc. "We leerden snel, en dat was nodig. In het begin konden we onze creativiteit zijn gang laten gaan, al snel noopte de intensiteit van de arbeid ons tot meer structuur." Inmiddels werd een eigen studio ingericht op de bovenverdieping van het parochiecentrum van de kathedraal.

Ondertussen werd elke dag een viering via livestream uitgezonden en naderde Pasen met rasse schreden. "We wilden

dat mensen niet alleen keken en luisterden naar een biddende bisschop, maar hoopten dat ze zelf ook mee zouden bidden", vervolgt Bart. En dus werd de programmatie in die zin aangepast. "Zo ontstond *Bidden aan tafel*, dat de bisschop letterlijk zo dicht mogelijk bij de mensen wilde brengen."

"De digitale weg is zeker een meerwaarde voor ons bisdom. We bereiken via deze kanalen meer mensen, maar nieuwe doelgroepen aanspreken blijft lastig", evalueert Bart. "Het digitale aanbod is geen volwaardig alternatief voor persoonlijke ontmoetingen. Daarom besloten we de vieringen niet langer live te streamen zodra we terug samen mochten vieren. Tegelijk brainstormen we volop hoe we hieraan een vervolg kunnen breien voor mensen die bijvoorbeeld in een zorginstelling verblijven."

Ondertussen werkte de ploeg aan een zomerprogramma dat aansloot bij 'Neem en lees', het eerste werkjaar van het project 'Handelingen'. *De Kruk* nodigde kijkers uit om de tekst van *Handelingen* goed te lezen en nadien deel te nemen aan een prijsvraag. Dat programma kreeg een vervolg in *De Schat*, opnieuw met een stevige focus op *Handelingen* en met speelse en competitieve ingrediënten. Wie het nog niet zag: *De Schat* loopt nog tot eind november. Dus, ga snel op zoek. Wie weet wat je vindt ...

Een special! In de eerste week van de advent opent op het YouTubekanaal van ons bisdom het tweede jaar van het project 'Handelingen'. Alles is nog bedekt met een sluier, maar daaronder zien we 'het licht van Betlehem' reeds oplichten. Nieuwsgierig? Surf op maandag en donderdag naar ons YouTubekanaal.

DOORKIJK

EEN KIJK VAN BUITEN NAAR BINNEN

➤ *Amandus Internationaal heeft een vaste stek in het klooster van de zusters dienstmaagden aan de Tabaksvest in Antwerpen.*

➤ *Serge, Adeel en Ghislain.*

EEN ANTWERPS AVONTUUR

“Er is nu geen sprake meer van Jood of heiden, slaaf of vrije, man of vrouw; alle tezamen vormt gij één persoon in Christus Jezus”

(De Brief van Paulus aan de Galaten 3, 28).

Kerkgangers lijken in Vlaanderen vaak op zichzelf gericht en hun religieuze beleving lijkt veeleer een individueel gebeuren. In andere culturen is kerkgang eerder een groepsgebeuren en creëert het aldus een groepsgevoel. De betrokkenheid is daar anders in het meezingen, meebidden en meedoen, zelfs in coronatijd. Dankzij het delen van deze ervaring, groeit onder gelovigen een gevoel van verbondenheid, dat zij op hun beurt uitdragen in hun leven en werk.

De kerk is een huis van en voor iedereen en de deuren moeten – zoals paus Franciscus telkens weer stelt – openblijven om alle mensen zonder angst en oordeel te ontvangen. Het maakt daarbij niet uit wie je bent en welke kleur je hebt. Als de deur openstaat, krijg je toegang tot een plaats waar je kunt bidden, waar je anderen en de Andere ontmoet en je problemen in de handen van God kunt leggen. Zo krijg je toegang tot de barmhartigheid van God en kun je terug huiswaarts gaan met een gevoel van tevredenheid en rust. Zo vormt de Kerk een gemeenschap waarvan de deur naar het hart openstaat. Een gemeenschap die iedereen samenbrengt. Hier horen we erbij. Hier zijn we allen kinderen van dezelfde Vader. In de Kerk zijn we gelijk, ondanks onze onderlinge verschillen en ondanks de onverschilligheid die de samenleving ons betoont.

Een terugblik: tien jaar geleden was er in het bisdom Antwerpen één zwarte priester. Sindsdien kwamen er nieuwe bij met een specifieke taak en met de zorg voor hun eigen gemeenschap. Net als deze buitenlandse priesters komen wij naar hier vol hoop, dromen en verwachtingen. Tegelijk wagen we een sprong in het diepe, in het onbekende.

© Paul Hermans

➤ *Mgr. Johan Bonny opent de Heilige Deur van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal ter gelegenheid van het Jubeljaar van Barmhartigheid in december 2018.*

Anno 2020 staat de Kerk in Antwerpen open en verwelkomt ze wie wil meebouwen aan de Kerk van vandaag. Het bisdom, maar ook congregaties, openen hun deuren vol vertrouwen voor de toekomst. 35 buitenlandse priesters, bij wie ook wij behoren, bouwen met hart en ziel mee aan dit Antwerps avontuur. Daar is lef voor nodig, van iedereen, want drempelvrees moet je overwinnen als je mensen wil ontmoeten. En als je met elkaar in gesprek wil gaan, moet je echt geloven. Met open blik naar anderen kijken is een gave, geen opgave. We zijn allemaal geroepen om onze schouders onder deze open Kerk te zetten. Zo kan ze een thuis worden voor iedereen.

Ik sta voor de deur en ik klop. Als iemand mijn stem hoort en de deur opent, zal ik bij hem binnenkomen en maaltijd met hem houden en hij met mij.

(Apokalyps 3, 20)

Ghislain Honoré Tousse Mouafo, *scheutist uit Kameroen,*
Adeel Mazhar, *minderbroeder-kapucijn uit Pakistan,*
Serge Takamba, *priesterfraterniteit van Sant'Egidio uit Congo.*

JONGERENPASTOR JOBBE JANSSEN: "IK DROOM ERVAN OM MET EEN BUSJE VOL JONGEREN NAAR TAIZÉ TE GAAN!"

Begin februari, net voor de lockdown om de verspreiding van het coronavirus in de dijken, startte de 22-jarige Jobbe Janssen uit Hoogstraten als jongerenpastor. Hij zal onder meer mee bouwen aan het Inspirelli-netwerk, een organisatie die gelovige en zoekende jongeren in Hoogstraten en omstreken wil verbinden. Veel tijd om in te lopen en het klappen van de zweep te leren kennen, werd hem niet gegund. Covid daagde de kersverse jongerenpastor meteen uit om jongerenpastoraal in coronatijd opnieuw uit te vinden.

Jobbe volgde de lerarenopleiding secundair onderwijs met optievakken godsdienst en geschiedenis in Vorselaar. Waarom hij dan toch voor pastoraal koos? "Ik zag de jongerenpastores in Hoogstraten altijd van dichtbij aan het werk, eerst Ben Bax, daarna Marjolein Bruyndonckx en nu Ruben Cuyvers", vertelt Jobbe. "Zelf was ik altijd al verbonden aan IJD. Ik was onder meer actief bij Inspirelli en bij de misdienaars van Tarcisius." Kortom, jongerenpastoraal maakte altijd al deel uit van het leven van Jobbe. "Het heeft me steeds erg geprikkeld en heeft me mijn idee vormgegeven over wat ik later in het leven wil doen", vertelt hij gedreven. "Ik ondervond

dat het bezig-zijn met jongeren echt wel mijn ding was. En ik wilde me sowieso engageren in de pastoraal." De job als jongerenpastor in Hoogstraten kwam dan ook als een geschenk uit de hemel gevallen.

In de pastorale eenheid Sint-Franciscus werkt Jobbe deeltijds als jongerenpastor en deeltijds als parochie-assistent. "Beide opdrachten lopen in elkaar over", ervaart hij. "Ik zet me in voor catechese en verkondiging en dus ook voor catechese voor communicanten en vormelingen. Tegelijk werk ik samen met Ruben Cuyvers van IJD Antwerpen bij Inspirelli een

© Janssen

© Janssen

pastoraal aanbod uit voor jongeren." Meteen bij het opnemen van zijn job als jongerenpastor kwam Jobbe voor een grote uitdaging te staan: Hoe aan jongerenpastoraal doen in coronatijd? "We hadden natuurlijk enkele activiteiten gepland in het voorjaar. We keken uit

naar de Escape Room in het Mariapark van Meersel-Dreef, maar die kon niet doorgaan. Ook onze Light a Candle tijdens de Heilig Bloedkermis in Hoogstraten moesten we noodgedwongen annuleren."

Hoewel corona flink wat roet in het eten gooide, bleef de Inspirelli-ploeg niet bij de pakken neerzitten. "Om eenzame mensen een hart onder de riem te steken tijdens de lockdown, brachten we in de paastijd bloemen met een kaartje rond. Zo gingen we bij meer dan driehonderd gezinnen langs", vertelt Jobbe enthousiast. "Het was zo fijn om een glimlach op het gelaat van al die mensen te zien." Bij die actie kon Jobbe op heel wat hulp rekenen van de plussers van Hoogstraten en Rijkvorsel. En daar blijft het niet bij. Het initiatief oogstte zoveel succes dat de Inspirelli-jongeren zich nu al voornemen om dat volgend jaar opnieuw te organiseren. Ondanks corona wist Jobbe ook contact te leggen met verschillende scholen en jeugdbewegingen in Hoogstraten. Ondertussen denkt hij volop initiatieven

READY TO PLAY: HET AARDS PARADIJS

Zoek je een leuk, interactief spel dat je tegelijk doet nadenken over ecologie en schepping? Dat is *Het aards paradijs*, een nieuw spel ontworpen door IJD Antwerpen. Ganzenbordgewijs moeten de deelnemers zo snel mogelijk het laatste vakje – Jawel! Het aards paradijs – bereiken. Het spel heeft wat weg van het bekende spel *Ladders en slangen*. Alleen werden de ladders vervangen door bomen en de slangen door smeltend ijs, niet voor niets twee belangrijke ecologische symbolen. Aan het spel zijn verschillende

opdrachten, quizvragen en stellingen verbonden om het spannend te houden. Wie kan de opdrachten vervullen? En wie bereikt als eerste 'het aards paradijs'? Het spel is geschikt voor jongeren van 10 tot 25 jaar en kun je spelen met vier tot en met twintig deelnemers. Ideaal voor jeugdbewegingen dus!

Wil je het spel graag ontlenuen? Kom dan langs in de bibliotheek van het TPC. Check www.kerknet.be/ijd-documentatiedienst.

© Unsplash, Tim Foster

JONGERENPASTORAAL IJD - ANTWERPEN
IJDANTWERPEN@IJD.BE • 03 454 11 44

uit voor het nieuwe schooljaar. “We werken momenteel een adventsactie uit die we binnenkort lanceren. De Escape Room hopen we een van de volgende maanden te kunnen hernemen”, somt hij op. “We hebben ons voorgenomen om elke maand minstens één activiteit te organiseren om Inspirelli levend te houden. Zo plannen we bij het begin van de veertigdagentijd een activiteit in het kader van vette dinsdag en op Aswoensdag willen we samen met jongeren as maken voor de askruisjes.”

En Inspirelli heeft met Jobbe als jongerenpastor nog veel meer in petto. “We willen dit schooljaar twee keer een Taizégebed organiseren”, kondigt Jobbe aan. “We zullen ook bij elke vormselwerking een Taizégebed bidden. Zo hopen we de vormelingen warm te maken voor Inspirelli. Ik droom ervan om binnen dit en drie jaar met een busje vol jongeren naar Taizé te trekken. Het zou fantastisch zijn als we dat kunnen waarmaken!” (Marjolein Bruyndonckx)

INSPIRELLI TURNHOUT IN REAL LIFE

Het leven van Inspirelli, de pastorale jeugdwerking in Turnhout, staat nog steeds een beetje op z'n kop na de voorbije maanden waarin corona jong en oud aan huis gekluisterd hield. Na maanden van geslaagde onlinealternatieven waarin ze vanuit hun kot getuigden over hun geloof, maken de Inspirelli-jongeren zich opnieuw klaar om *in real life* samen te komen. Begeleider Mirjam licht een tipje van de sluier van de toekomstplannen van Inspirelli Turnhout: “Elke derde vrijdag van de maand komen onze jongeren samen in het Inspirelli-lokaal (Gildenstraat 1, Turnhout) voor een avond met een gezonde mix van spel, ontmoeting, geloof en engagement. Vanuit Inspirelli Turnhout kijken we ernaar uit om jongeren een plek te geven waar ze op een

© IJD

interactieve, creatieve en unieke manier hun geloof kunnen ontdekken.”

Daarnaast start Inspirelli Turnhout

dit jaar met inspirerende natuurwandelingen voor het hele gezin. “Wandelen in de natuur is meer dan je ene voet voor de andere zetten”, vertelt Myriam. “Het is onthaasten, via je zintuigen de natuur in je opnemen en ontspannen. Zo kun je rust vinden en ruimte maken om dichterbij jezelf en je geloofsleven te komen.” Uiteraard worden op alle activiteiten de geldende maatregelen omtrent jeugdwerk nageleefd. (Ella Deweerdt)

© IJD

© IJD

ONTDEK DE JEUGD PLUSSEERS AMABLE VERSUS CORONA: 1-0

Amable is een plussersgroep uit Malle en Zoersel voor jongeren die na hun vormsel op zoek zijn naar activiteiten met net een tikje meer. De verbondenheid met elkaar, met anderen en met God staat voorop. Tijdens de maandelijkse samenkomsten zet de groep daarom in op drie pijlers: engagement, groepsvorming en geloof. De jongeren van Amable – Spaans voor ‘vriendelijk’ – dragen vriendschap hoog in het vaandel en willen tijd maken om samen fijne momenten te beleven, met een hapje en een drankje.

© IJD

Wat ze doen, doen ze vanuit hun geloof. Maar ook ‘zoekende’ jongeren zijn welkom bij Amable. Door middel van spelactiviteiten, getuigenissen, filmavonden en uitstappen willen jongeren er samen hun geloof beleven en verdiepen. Tot slot zet Amable sterk in op engagement. Zo bezoeken de plussers geregeld bejaarden in het woon-zorgcentrum Ter Bleeke in Oostmalle. Natuurlijk was dat niet mogelijk gedurende de voorbije maanden wegens de maatregelen om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Daarom dachten ze een alternatief uit, waarbij ze buiten aan het woon-zorgcentrum, geheel corona-proof, cake uitdeelden aan de bewoners.

1. *Een coronaproof koorrepetitie in de kerk Sint-Franciscus van Assisi in Schorvoort in Turnhout. Inmiddels mochten de zangkoren en parochiekoren heropstarten, mits het in acht nemen van de nodige veiligheidsmaatregelen. In kleine kerken lukt dat nog niet altijd en moeten de koorleden en gelovigen nog wat geduld oefenen. In kerken met genoeg ruimte lukt dat al wel. Zo opende de Sint-Franciscus van Assisikerk haar deuren voor het Koninklijk Gemengd Koor De Vedel uit Turnhout, dat normaal repeteert in de hotelschool, maar daar niet langer terecht kon wegens te weinig ruimte. Een impressie hoe het eraan toegaat in de kerk, dankzij begeleiding van Koor&Stem: de koorleden op een veilige tweemeterafstand, mét mondkap, tussenin bankenrijen afgesloten met fijne koorden, alcoholgel-dispenser in de buurt, de dirigente achter haar pupiter ... En aan de rechterkant van de kerk eenzelfde beeld. Het koor telt 48 leden na de heropstart, net onder de toegelaten vijftig personen.*

---

2. *Pinksteren moest hun grote dag worden, maar corona besliste er anders over. Uitstel was evenwel geen afstel in deze. Op 20 september werden zestig volwassen vormselkandidaten, gespreid over twee vieringen, eindelijk gevormd door onze bisschop. Een aantal van hen ontvingen in juli of augustus het doopsel, dat ze normaal tijdens de paaswake zouden ontvangen hebben.*

---

3. *De protestants-evangelische Kerk in Deume in ons bisdom was het decor voor een van de zes kortfilms die Parcum, het dialoogmuseum voor religie, kunst en cultuur, en Kadoc, het documentatie- en onderzoekscentrum voor religie, cultuur en samenleving van de KU Leuven, maakten in het kader van het project 'Hemelsbreed: divers religieus erfgoed in Vlaanderen'. Het is een virtuele kennismaking met het erfgoed van de erkende erediensten in Vlaanderen. Hoe ziet een moskee eruit vanbinnen? Welke rituelen zijn belangrijk in de joodse eredienst? En wat betekenen iconen voor orthodoxe christenen? Het is meteen de eerste keer dat dit erfgoed en de erfgoednaden in kaart gebracht worden. De zes filmpjes – een per eredienst: de anglicaanse, de islamitische, de israëlitische, de orthodoxe, de protestants-evangelische en de katholieke – werden gelanceerd op Open Monumentendag. Bekijk ze op www.hemelsbreed.be.*

---

4. *Eerstecomunievieringen in coronatijd. Erg mooie, eenvoudige maar zeer intieme vieringen, waarin het gezinsverband centraal staat. Het kan écht wel ondanks coronaproblemen. En het doet écht deugd in deze onwezenlijke tijd. Alle parochies in dezelfde grootste kerk van de pastorale eenheid Sint-Salvator. Bubbels van zes tot acht mensen, afhankelijk van het aantal communicanten. Vrolijk orgelspel. Tien minuutjes catechese vooraf voor de families die niet bij de repetitie waren. Kinderen gaan met een mandje rond, elk in hun eigen bubbel, en brengen dat naar voren. Communie ter plaatse, bij elke communicant en zijn bubbel ... Zeven keer op twee zondagen. Met grote dankbaarheid en veel positieve reacties van ouders en familie.*

© Koninklijk Gemengd Koor De Vedel - Turnhout

© Ward Van Hunsbeek

© Parcum

© Fotografie Beddeleem

WAS JIJ ERBIJ?

© Nathalie Jespers

Als de berg niet tot Mohammed kan komen, moet Mohammed naar de berg gaan. Dat moeten ze gedacht hebben in het woon-zorgcentrum Immaculata in Edegem. Pastoraal medewerker Myriam Liénard: "Vóór corona vierden we soms met zeventig tot tachtig bewoners, familie en vrijwilligers samen in het cafetaria dat dan werd omgebouwd tot kapel. Tijdens de lockdown werden net als in de parochies alle liturgische vieringen heropgestart mochten worden in juni, mochten er wegens de strenge veiligheidsmaatregelen enkel kleinschalige activiteiten per wooneenheid worden georganiseerd. Bijkomende moeilijkheid in ons woon-zorgcentrum was dat de vrijwilligers nog niet mochten komen helpen om residenten in hun kamer op te halen. Vieren zoals voorheen was geen optie meer ..." En dus dacht Myriam een ingenieuze oplossing uit. Ze toverde een eenvoudig IKEA-meubel-tje om tot een rijdend altaar. Met dat altaar bezoekt ze afdeling per afdeling om er voor groepjes van vijf tot tien residenten geheel coronaproof een gebedsviering te verzorgen. Op het altaar alles wat ze nodig heeft: een evangelieboek, een kruisbeeld en kaarsen op batterijen voor de veiligheid. Zo wordt zelfs een kinesistenlokaal even een liturgische ruimte, een 'huiskapelletje'. „In deze tijden van sociaal vasten en beperkingen voelen de residenten zich zo toch verbonden met de bredere kerkgemeenschap", vertelt Myriam. "Dat doet niet alleen hen deugd, maar ook mezelf. Je draagt anderen, en tegelijk voel je je door hen gedragen."

HET VOORVAL UIT HET LEVEN GEGREPEN

WARMTE

Qua uiterlijk is Brahim niet Gods best geslaagde creatie, voornamelijk omdat hij de breedste glimlach heeft waardoor het lijkt alsof zijn lippen bij zijn oren zijn samengeknoopt. En daarin een voor zijn leeftijd uitermate onregelmatig gebit van schuine en verkleurde tanden. Brahim is een jonge dertiger die alleen woont naast ons gildehuis. Hij werkt op het containerpark. Af en toe doet hij een vangst. Die brengt hij dan naar 'de zuster'. De zuster werkt zo goed als onafgebroken in het gildehuis en haalt voortdurend af en aan. Parkeren kun je er haast nooit en daarom stelt Brahim haar altijd de stoep voor zijn garage ter beschikking en komt ie, als hij zelf eens weg moet, heel bescheiden vragen of "Is goed?", om effen weg te rijden. Ook als haar vracht te zwaar is, draagt hij dadelijk alles mee het gildehuis in. Net zoals voor andere moslims zijn voor Brahim katholieke religieuzen 'engelachtige

mensen'. Hij toont zijn respect voor haar door zijn vangst te etaleren in een stofdoek: een klein koperen beeldje van een vallende Christus onder zijn kruis. Vers gevangen op het containerpark en gered van het schroot. Een maand eerder was de vangst een plaasteren Onze-Lieve-Vrouwebeeldje. "Snap die mensen nie die weg doen", zegt hij. "We Allah (echt waar) géén respèkt!" Brahim is op een katholieke school geweest en volgde er les godsdienst, maar had het dikwijls met de leraar aan de stok. Hij vond hem te kritisch tegenover zijn eigen katholieke overtuiging. "Ya man, jij hebt voor de christendom gekozen, fijn voor je dan, maar jij maakt je eigen God, man!" Toch is Brahim de laatste tijd zelf op de dool in zijn religie. Als Berber haat hij de Arabische invloed erop en hij vindt dat zijn godsdienst hem te veel de kans beneemt om de dingen anders te zien, zeker de sharia. Zijn twijfel bracht

© Ronald Sledsens

› Ronald Sledsens

hem in conflict met zijn familie. Daarom woont hij nu alleen. Maar de hele buurt kent zijn warmte en zijn naam. Alleen wat verderop is hij terug 'een Marokkaan' met een sociale handicap: de breedst denkbare glimlach naar iedereen. En dat wordt in dit deel van de stad als een voorteken van onbetrouwbaarheid gezien. De vallende Christus weet daar alles over.

Ronald Sledsens

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij

© Ise Van Halst

› We sluiten de reeks bibliotheken, die in deze jaargang het achtergrond vormden van het 'vooral', af met een wel heel exclusief bezoek: een inblik in het archief van het bisdom Antwerpen in het bisschopshuis. Het bevat documenten en boeken vanaf 1559, jaar van de oprichting van het bisdom, met enkele uitschieters die ouder zijn. Je kunt steeds bij archivaris Yordi Sollie terecht om een archiefstuk te raadplegen, maar zijn 'heiligdom' blijft verboden terrein. Bewust archiefstuk zal hij voor je opduiken en ter inzage meebrengen.

Volgende keer:

ACTIE!

www.relevant-bisdomantwerpen.be